

LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH

2016

Lasy Państwowe

**Dyrekcja Generalna
Lasów Państwowych**

**ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa,
tel.: (22) 589-81-00
faks: (22) 589-81-71
e-mail: sekretariat@lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl**

Lasy Państwowe są państwową jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia. Sprawują zarząd nad lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa (bez parków narodowych, Zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych oraz lasów oddanych w użytkowanie wieczyste), prowadząc gospodarkę leśną na zasadzie samodzielności finansowej, według kryteriów powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych. Cel ten jest realizowany zgodnie z planem urządzenia lasu opracowywanym dla każdego nadleśnictwa na okres dziesięcioletni.

W miarę możliwości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych Lasy Państwowe wypełniają ustalenia wynikające z Zasad Leśnych i Agendy 21, uchwalonych w 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro, Deklaracji Ministrów Leśnictwa w Sprawie Ochrony Lasów Europejskich (Strasburg 1990, Helsinki 1993, Lizbona 1998, Wiedeń 2003, Warszawa 2007, Oslo 2011, Madryt 2015) oraz Protokołu z Kioto (2005), dotyczącego roli lasów w procesie kumulacji węgla. Po wstąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej, Lasy Państwowe realizują – w zakresie swoich kompetencji – wytyczne wynikające z postanowień programu Natura 2000.

Podstawą prawną działania PGL Lasy Państwowe są m.in.: ustawa o lasach z 28 września 1991 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 2164 z późn. zm.), rozporządzenie Rady Ministrów z 6 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (Dz. U. Nr 134, poz. 692), ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.) oraz zarządzenia i rozporządzenia wydane na podstawie ustawy o lasach.

Opracowanie oparte jest na „Raporcie o stanie lasów w Polsce 2015”, powstałym na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych w Instytucie Badawczym Leśnictwa, oraz na „Sprawozdaniu finansowo-gospodarczym PGL Lasy Państwowe za 2015 rok”.

LASY PAŃSTWOWE – KONTAKTY

LEGENDA:

REGIONALNE DYREKCJE LP

NADLEŚNICTWA

PARKI NARODOWE

KOMPLEKSY LEŚNE

ZASIĘGI TERYTORIALNE nadleśnictw
i regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych

Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych

15-424 Białystok

ul. Lipowa 51
tel.: (85) 748-18-00,
faks: 652-23-73
e-mail: rdlp@bialystok.lasy.gov.pl

80-804 Gdańsk

ul. Ks. F. Rogaczewskiego 9/19
tel.: (58) 321-22-00,
faks: 302-11-25
e-mail: rdlp@gdansk.lasy.gov.pl

40-543 Katowice

ul. św. Huberta 43/45
tel.: (32) 609-45-00,
faks: 609-45-03
e-mail: rdlp@katowice.lasy.gov.pl

31-159 Kraków

al. J. Słowackiego 17a
tel.: (12) 630-52-00,
faks: 633-13-51
e-mail: rdlp@krakow.lasy.gov.pl

38-400 Krosno

ul. Bieszczadzka 2
tel.: (13) 437-39-00,
faks: 437-39-02
e-mail: rdlp@krosno.lasy.gov.pl

20-950 Lublin

ul. Czechowska 4
tel.: (81) 532-70-31,
faks: 532-49-47
e-mail: rdlp@lublin.lasy.gov.pl

91-402 Łódź

ul. J. Matejki 16
tel.: (42) 631-79-00,
faks: 631-79-82
e-mail: rdlp@lodz.lasy.gov.pl

10-959 Olsztyn

ul. T. Kościuszki 46/48
tel.: (89) 527-21-70,
faks: 521-02-10
e-mail: rdlp@olsztyn.lasy.gov.pl

64-920 Piła

ul. Kalina 10
tel.: (67) 212-48-44,
faks: 212-64-78
e-mail: rdlp@pila.lasy.gov.pl

60-959 Poznań

ul. Gajowa 10
tel.: (61) 668-44-11,
faks: 668-44-10
e-mail: rdlp@poznan.lasy.gov.pl

26-600 Radom

ul. 25 Czerwca 68
tel.: (48) 385-60-00,
faks: 385-60-01
e-mail: rdlp@radom.lasy.gov.pl

71-434 Szczecin

ul. J. Słowackiego 2
tel.: (91) 432-87-00,
faks: 422-53-13
e-mail: rdlp@szczecin.lasy.gov.pl

78-400 Szczecinek

ul. A. Mickiewicza 2
tel.: (94) 372-63-00,
faks: 372-63-01
e-mail: rdlp@szczecinek.lasy.gov.pl

87-100 Toruń

ul. A. Mickiewicza 9
tel.: (56) 658-43-00,
faks: 658-43-66
e-mail: rdlp@torun.lasy.gov.pl

03-841 Warszawa

ul. Grochowska 278
tel.: (22) 517-33-00,
faks: 517-33-61
e-mail: rdlp@warszawa.lasy.gov.pl

50-357 Wrocław

ul. Grunwaldzka 90
tel.: (71) 377-17-00,
faks: 328-24-01
e-mail: rdlp@wroclaw.lasy.gov.pl

65-950 Zielona Góra

ul. Kazimierza Wielkiego 24a
tel.: (68) 455-85-00,
faks: 455-85-02
e-mail: rdlp@zielonagora.lasy.gov.pl

LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH

2016

Lasy Państwowe

CELE I ZADANIA LASÓW PAŃSTWOWYCH 3

**ORGANIZACJA I ZATRUDNIENIE,
BADANIA NAUKOWE** 4

Struktura organizacyjna 4

Zatrudnienie 6

Prace badawcze 7

ZASOBY LASÓW PAŃSTWOWYCH 8

Struktura użytkowania gruntów 8

Struktura powierzchniowa
siedlisk i gatunków panujących 9

Struktura wiekowa 12

Zalesienia 13

Charakterystyka zasobów drzewnych 14

FUNKCJE LASU 16

Funkcje przyrodnicze 17

Funkcje społeczne 19

Funkcje produkcyjne 22

HODOWLA LASU 25

OCHRONA PRZYRODY 26

**PROJEKTY Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW
UNII EUROPEJSKIEJ** 28

OCHRONA LASU 29

Rodzaje czynników stresowych 29

Zagrożenia abiotyczne 29

Zagrożenia biotyczne 31

Zagrożenia antropogeniczne 39

ZAGROŻENIA TRWAŁOŚCI LASU 43

STAN USZKODZENIA LASÓW 45

**PROMOCJA ZRÓWNOWAŻONEGO
LEŚNICTWA** 47

SŁOWNICZEK 50

SKRÓTY 52

CELE I ZADANIA LASÓW PAŃSTWOWYCH

Zgodnie z zapisami ustawy o lasach z 28 września 1991 r., wraz z późniejszymi zmianami, oraz rozporządzeń i zarządzeń wydanych na mocy tej ustawy, głównym celem PGL Lasy Państwowe jest prowadzenie gospodarki leśnej według zasad powszechnej ochrony lasów, trwałości ich utrzymania, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych. Cel ten jest realizowany przez trwale zrównoważoną, wielofunkcyjną gospodarkę leśną, zgodnie z planem urządzenia lasu opracowywanym dla każdego nadleśnictwa na okres dziesięcioletni, w którym dla poszczególnych fragmentów lasów (drzewostanów) określane są cele hodowlano-ochronne i sposoby ich osiągnięcia.

Lasy Państwowe sprawują zarząd nad lasami będącymi własnością Skarbu Państwa (bez parków narodowych, Zasobu Agencji Nieruchomości Rolnych oraz lasów oddanych w użytkowanie wieczyste). Prowadzą gospodarkę leśną i zarządzają gruntami oraz innymi nieruchomościami i ruchomościami związanymi z gospodarką leśną, a także zajmują się ewidencją majątku Skarbu Państwa. Na bieżąco monitorują stan lasów, aktualizują powierzchnię i zasoby drzewne. Śledzą i prognozują stan zagrożenia pożarowego oraz występowanie szkodników i chorób drzew.

Lasy
Państwowe
sprawują zarząd
nad lasami
Skarbu
Państwa

Lasy Państwowe finansują prace badawcze, umożliwiające postęp w naukach leśnych i zapewniające naukowe podstawy działań gospodarczych. W miarę możliwości przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych realizują ustalenia wynikające z:

- Zasad Leśnych i Agendy 21, uchwalonych w 1992 r. podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro;
- Deklaracji Ministrów Leśnictwa w sprawie Ochrony Lasów Europejskich (Strasburg 1990, Helsinki 1993, Lizbona 1998, Wiedeń 2003, Warszawa 2007, Oslo 2011, Madryt 2015);
- Protokołu z Kioto (2005), dotyczącego roli lasów w procesie kumulacji węgla.

Po wstąpieniu Polski z dniem 1 maja 2004 r. do Unii Europejskiej, Lasy Państwowe realizują – w zakresie swoich kompetencji – wytyczne wynikające z postanowień programu Natura 2000.

Jednym z bardzo ważnych zadań Lasów Państwowych jest udostępnianie lasów społeczeństwu oraz zwiększanie świadomości ekologicznej poprzez edukację przyrodniczo-leśną.

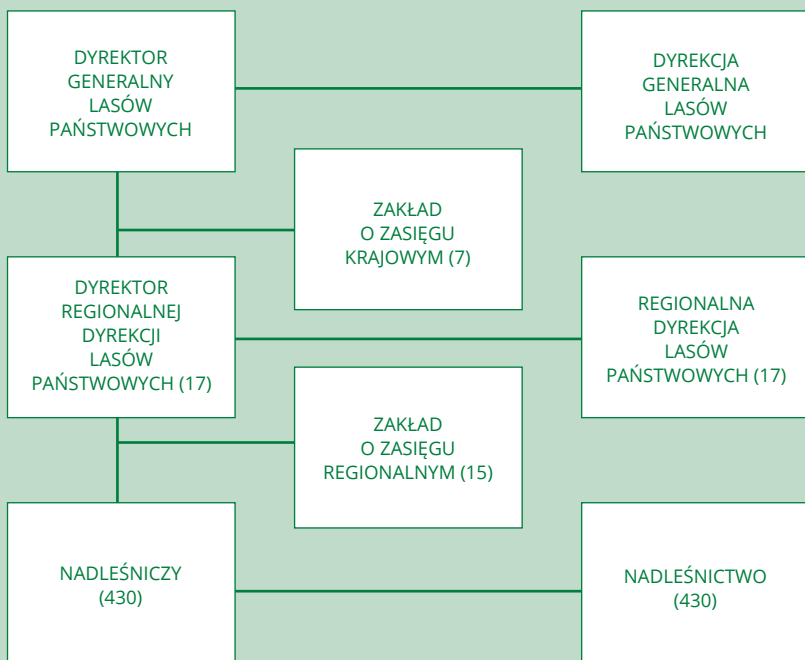
ORGANIZACJA I ZATRUDNIENIE. BADANIA NAUKOWE

Struktura organizacyjna

Las Państwowy jest państwową jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, reprezentującą Skarb Państwa w zakresie zarządzanego mienia. Prowadzą działalność na zasadzie samodzielności finansowej.

Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny Lasów Państwowych przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych.

SCHEMAT TRÓJSTOPNIOWEJ ORGANIZACJI LASÓW PAŃSTWOWYCH
(stan na 31 grudnia 2015 r.)

Według stanu na 31 grudnia 2015 r. w skład Lasów Państwowych wchodziły następujące jednostki organizacyjne:

- Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych;
- 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych;
- 430 nadleśnictw;
- 15 jednostek organizacyjnych (zakładów) o zasięgu regionalnym, podlegających dyrektorom RDLP (3 zespoły składnic, 2 gospodarstwa rybackie, 2 zakłady transportu i spedycji, 3 zakłady usługowo-produkcyjne, 2 ośrodki transportu leśnego, 2 zakłady usług leśnych, ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy);
- 7 jednostek organizacyjnych (zakładów) o zasięgu krajowym, podlegających Dyrektorowi Generalnemu LP (Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych w Warszawie, Ośrodek Techniki Leśnej w Jarocinie, Zakład Informatyki Lasów Państwowych w Sękocinie i Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w Warszawie) oraz dyrektorowi RDLP we Wrocławiu (Leśny Bank Genów Kostrzyca w Miłkowie).

Integralną częścią składową Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych było 9 zespołów ochrony lasu i 11 regionów inspekcyjnych Lasów Państwowych.

W Lasach Państwowych podstawową jednostką organizacyjną jest nadleśnictwo, kierowane przez nadleśniczego, który samodzielnie prowadzi gospodarkę leśną na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu. W 2015 r. funkcjonowało, tak jak w poprzednim roku, 430 nadleśnictw o przeciętnej powierzchni 17,5 tys. ha.

W skład
PGL LP wchodzi
430
nadleśnictw

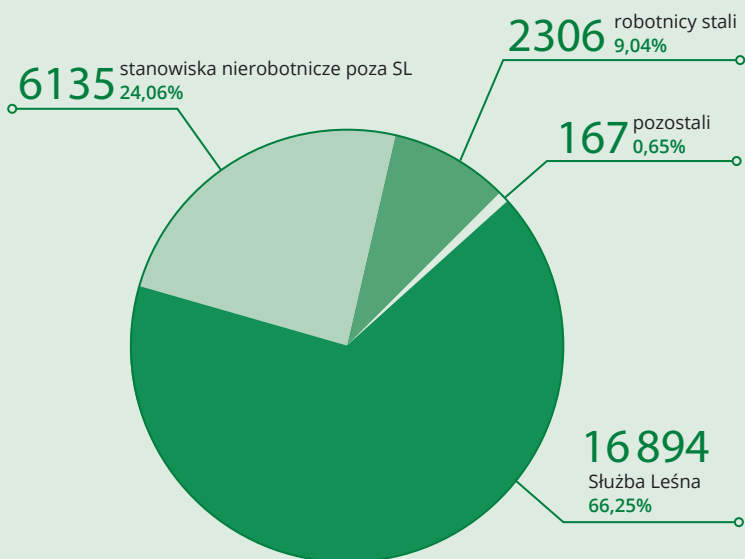
Zatrudnienie

W roku 2015 przeciętne miesięczne zatrudnienie w Lasach Państwowych wynosiło 25 502 osoby i w porównaniu z rokiem 2014 było wyższe o 126 osób. Struktura zatrudnienia kształtowała się następująco:

● pracownicy stali	25 335 osób
w tym na stanowiskach nierobotniczych	23 029 osób
● pracownicy zatrudnieni na czas określony	167 osób

Struktura przeciętnego miesięcznego zatrudnienia w układzie grup jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych przedstawiała się następująco:

1. W nadleśnictwach	23 204 osoby
w tym:	
● w Służbie Leśnej	16 155 osób
● na stanowiskach nierobotniczych poza Służbą Leśną	5 065 osób
● na stanowiskach robotniczych	1 984 osoby
2. W zakładach	1 012 osób
● w tym na stanowiskach nierobotniczych	576 osób
3. W Dyrekcji Generalnej LP i biurach regionalnych dyrekcji LP (łącznie z ZOL-ami)	1 286 osób
● w tym w Służbie Leśnej	727 osób

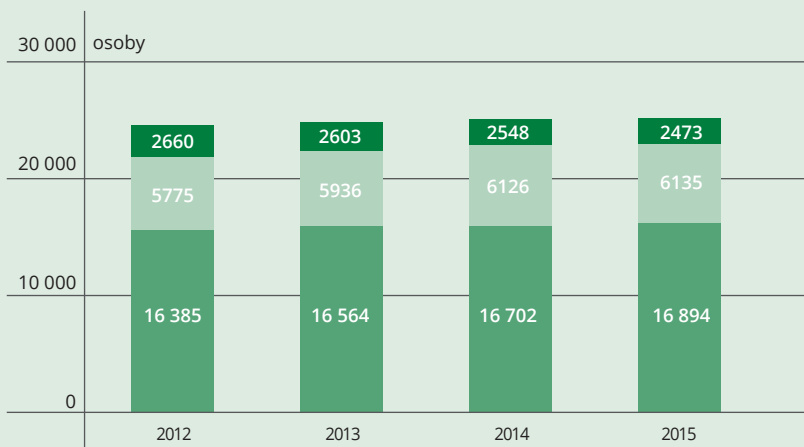

STRUKTURA ZATRUDNIENIA w PGL Lasów Państwowych w 2015 r.

Analiza przeciętnego stanu zatrudnienia w Lasach Państwowych w latach 2012–2015 wykazuje wzrost zatrudnienia ogółem w stosunku do 2012 r. W roku 2015 zatrudnienie w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosło o 126 osób.

Według stanu na 31 grudnia 2015 r. w PGL Lasy Państwowe zatrudnione były 25 433 osoby, czyli o 176 osób więcej niż w ostatnim dniu 2014 r.

LEGENDA:

SŁUŻBA LEŚNA

ST. NIEROBOTNICZE
POZA SL

ROBOTNICZY OGÓŁEM

ZATRUDNIENIE W LASACH PAŃSTWOWYCH w latach 2012–2015 (DGLP)

Prace badawcze

Badania naukowe prowadzone w 2015 r. przez jednostki naukowo-badawcze na zlecenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych miały charakter zarówno poznawczy, jak i użyteczny o podstawowym znaczeniu dla rozwoju wszystkich dziedzin leśnictwa. Głównym wykonawcą badań był Instytut Badawczy Leśnictwa (IBL).

W 2015 r. na realizację 99 tematów badawczych Lasy Państwowe wydatkowały środki związane z funduszem leśnym w łącznej kwocie 42 070,5 tys. zł, w tym na tematy realizowane przez Instytut Badawczy Leśnictwa – 26 804,8 tys. zł (54 tematy), a przez uczelnie i inne jednostki – ogółem 15 265,7 tys. zł (45 tematów).

Wyniki prac badawczych przekazywano do nadzorowanych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz do innych jednostek spoza LP celem wdrożenia.

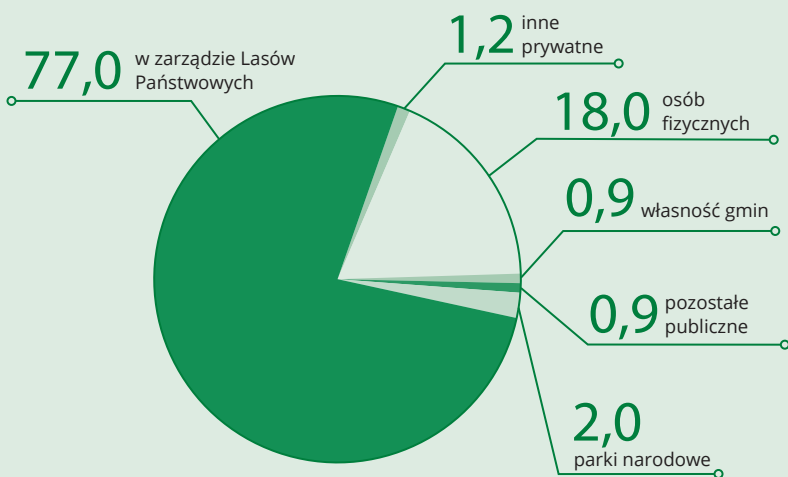
W 2015 r. LP
zleciły do realizacji

99
tematów
badawczych

ZASOBY LASÓW PAŃSTWOWYCH

Powierzchnia lasów w Polsce wynosi 9215 tys. ha (według GUS – stan w dniu 31.12.2015 r.), co odpowiada lesistości 29,5%. W strukturze własnościowej lasów w Polsce dominują lasy publiczne – 80,8%, w tym lasy pozostające w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – 77,0%.

STRUKTURA WŁASNOŚCI LASÓW (%) w Polsce (GUS)

Struktura użytkowania gruntów

Według stanu na 31.12.2015 r. powierzchnia gruntów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych wynosiła ogółem 7 606 607,39 ha. Struktura powierzchni wyglądała następująco:

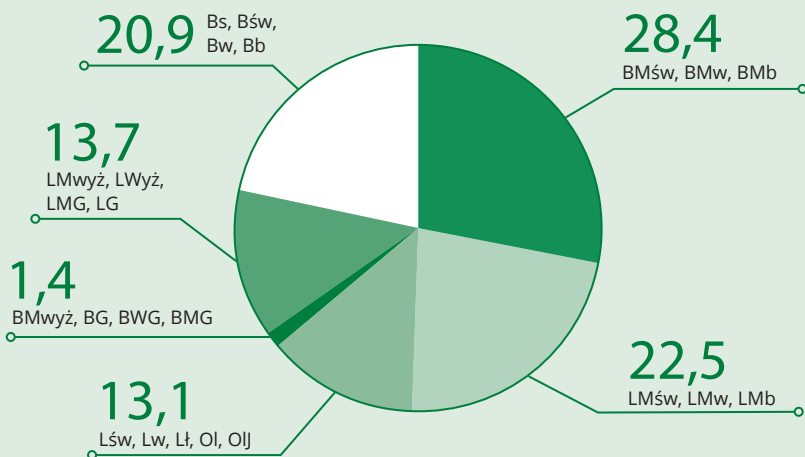
● lasy razem	7 298 874,70 ha
w tym: grunty zalesione	6 983 991,14 ha
grunty niezalesione	115 681,14 ha
● użytki rolne	139 231,78 ha
● nieużytki	98 476,74 ha
● wody	8 973,83 ha
● zadrzewienia i zakrzewienia	12 036,25 ha.

Struktura powierzchni siedlisk i gatunków panujących

Lasy w Polsce występują w zasadzie na terenach o najsłabszych glebach, co znajduje odzwierciedlenie w układzie typów siedliskowych lasu. W strukturze siedliskowej lasów przeważają siedliska borowe, występujące na 51% powierzchni lasów; siedliska lasowe zajmują 49%. W obu grupach wyróżnia się dodatkowo siedliska wyżynne, zajmujące łącznie 6,3% powierzchni lasów, i siedliska górskie, występujące na 8,6% powierzchni.

UDZIAŁ POWIERZCHNIOWY (%) siedliskowych typów lasu w Polsce (WISL 2011–2015)

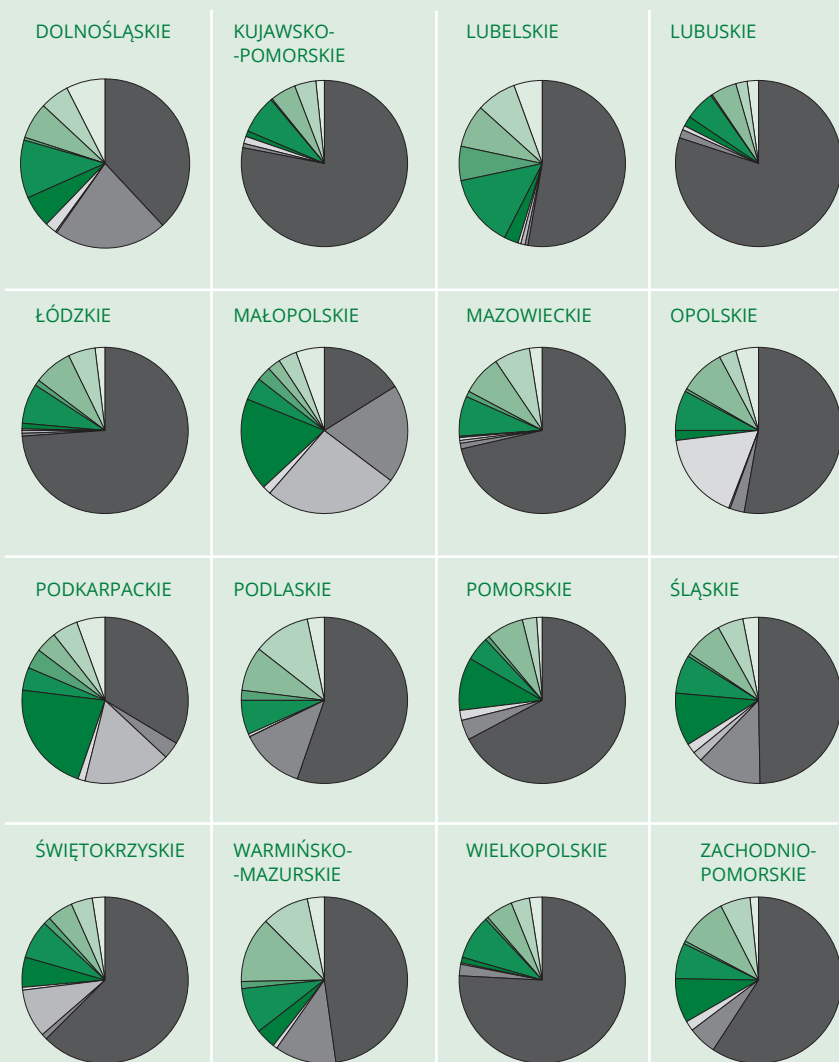
LEGENDA:

Bb	– bór bagienny	Bs	– bór suchy	LMśw	– las mieszany świeży
BG	– bór górski	Bśw	– bór świeży	LMw	– las mieszany wilgotny
BMb	– bór mieszany bagienny	Bw	– bór wilgotny	LMwyż	– las mieszany wyżynny
BMG	– bór mieszany górski	BWG	– bór wysokogórski	Lśw	– las świeży
BMśw	– bór mieszany świeży	LG	– las górski	Lw	– las wilgotny
BMw	– bór mieszany wilgotny	Lł	– las łąkowy	Lwyż	– las wyżynny
BMwyż	– bór mieszany wyżynny	LMb	– las mieszany bagienny	Ol	– ols
		LMG	– las mieszany górski	OJ	– ols jesionowy

Przestrzenne rozmieszczenie siedlisk w dużym stopniu znajduje odzwierciedlenie w strukturze przestrzennej gatunków panujących. Poza obszarem górskim, gdzie w składzie gatunkowym obserwuje się większy udział świerka, jodły i buka, w większości kraju przeważają drzewostany z sosną jako gatunkiem panującym.

Gatunki iglaste dominują na 68,7% powierzchni lasów Polski. Sosna, która według Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu (WISL) zajmuje 58,1% powierzchni lasów wszystkich form własności, 60,3% powierzchni w PGL LP i 55,4% w lasach pry-

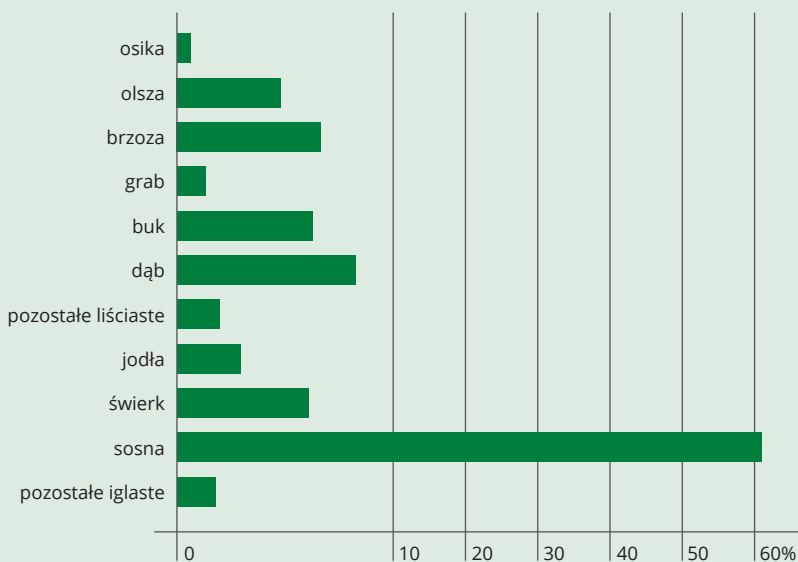

PRZESTRZENNE ROZMIESZCZENIE DRZEWOSTANÓW według gatunków panujących (WISL 2011–2015)

LEGENDA:

SOSNA	BUK
ŚWIERK	DĄB
JODŁA	GRAB
INNE IGLASTE	BRZOZA
	OLSZA
	INNE LIŚCIASTE

watnych, znalazła w Polsce najkorzystniejsze warunki klimatyczne oraz siedliskowe w swoim eurazjatyckim zasięgu, dzięki czemu zdołała wytworzyć wiele cennych ekotypów (np. sosna taborska lub augustowska).

UDZIAŁ POWIERZCHNIOWY GATUNKÓW panujących w Lasach Państwowych (WISL 2011–2015)

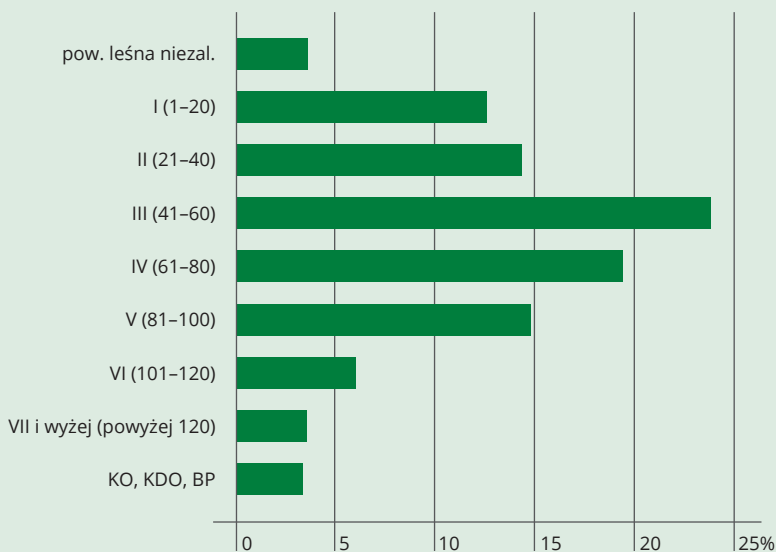

Struktura wiekowa

W wiekowej strukturze lasu dominują drzewostany III i IV klasy wieku, występujące odpowiednio na 25,5% i 19,1% powierzchni. Drzewostany powyżej 100 lat wraz z KO, KDO i BP zajmują w PGL Lasy Państwowe 12,6% powierzchni. Udział powierzchni niezalesionej wynosi 3,1%.

**STRUKTURA UDZIAŁU POWIERZCHNIOWEGO DRZEWOSTANÓW
według klas wieku w Lasach Państwowych (WISL 2011–2015)**

Zalesienia

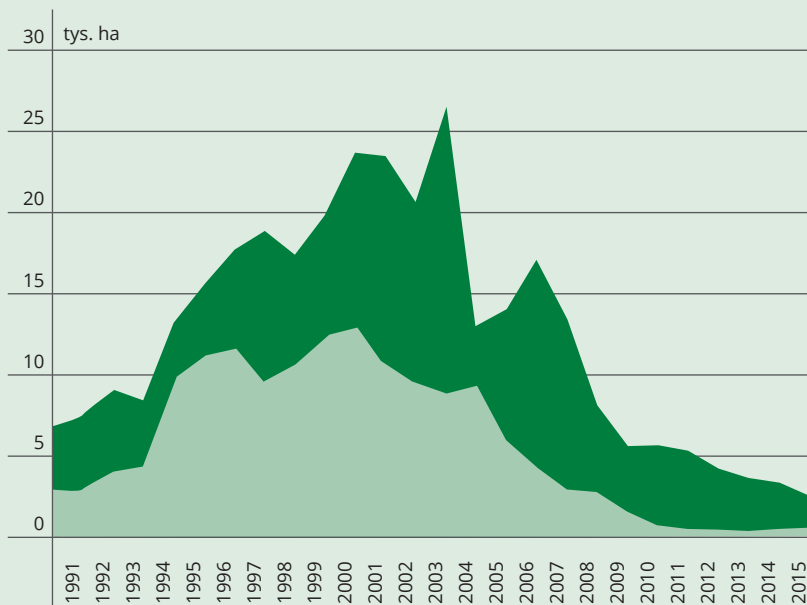
Podstawą prac zalesieniowych w Polsce jest „Krajowy program zwiększania lesistości” (KPZL). Z inicjatywy i na zlecenie Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa program ten został opracowany przez Instytut Badawczy Leśnictwa i zaakceptowany do realizacji przez Radę Ministrów w dniu 23.06.1995 r., a następnie w roku 2002 zmodyfikowany.

Głównym celem KPZL jest wzrost lesistości kraju do 30% w 2020 r. i 33% w roku 2050 oraz zapewnienie optymalnego przestrzenno-czasowego rozmieszczenia zalesień.

W roku 2015 wykonano zalesienia (sztuczne) na 2270 ha gruntów wszystkich kategorii własności. Powierzchnia zalesień była o 1505 ha (o 40%) niższa w porównaniu z rokiem 2014. Drastyczne zmniejszenie się powierzchni zalesień (z 16 933 ha w 2006 r. do 2270 ha w roku 2015, czyli o 87%) jest m.in. wynikiem zmiany kryteriów przeznaczenia prywatnych gruntów rolnych do zalesienia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz konkurencyjności ze strony dopłat bezpośrednich do produkcji rolnej.

Olbrzymi spadek powierzchni zalesień odnotowano również w Lasach Państwowych, gdzie w 2015 r. zalesiono sztucznie zaledwie 748 ha wobec 9,7 tys. ha w 2004 r. Przyczyną jest drastyczne zmniejszenie się powierzchni gruntów porolnych i nieużytków przekazywanych Lasom Państwowym do zalesień przez Agencję Nieruchomości Rolnych.

Celem KPZL jest wzrost lesistości kraju do **33%** w roku 2050

LASY: **OGÓŁEM** **PAŃSTWOWE**

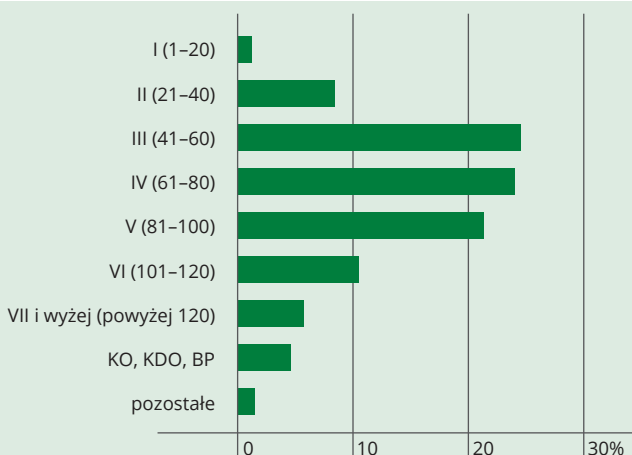
ROZMIAR ZALESIEŃ (sztucznych) w Polsce w latach 1991–2015 (GUS)

Charakterystyka zasobów drzewnych

Podstawowym źródłem informacji o miąższościowej strukturze zasobów drzewnych lasów w Polsce w ostatnich latach jest Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu. Według pomiarów przeprowadzonych w latach 2011–2015 i odniesionych do powierzchni lasów na koniec 2014 r., zasoby drzewne osiągnęły miąższość 2491 mln m³ grubizny brutto, w tym 1965 m³ w Lasach Państwowych.

Blisko połowa (49,0%) zasobów drzewnych Lasów Państwowych przypada na drzewostany III i IV klasy wieku. Miąższość drzewostanów powyżej 100 lat wraz z KO, KDO i BP wynosi 19,3%.

STRUKTURA UDZIAŁU MIĄŻSZOŚCIOWEGO DRZEWOSTANÓW według klas wieku w Lasach Państwowych (WISL 2011–2015)

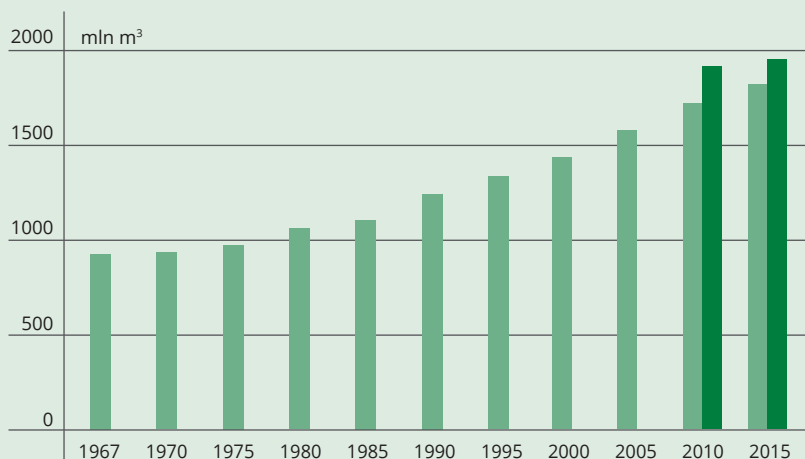
Według wyników WISL 2011–2015 przeciętna zasobność lasów zarządzanych przez PGL LP wynosi 277 m³/ha. W układzie miąższościowym na sosnę przypada 58,6% zasobów drzewnych.

Począwszy od 1967 r., kiedy to w Lasach Państwowych wykonano pierwszą aktualizację zasobów drzewnych, rejestrowany jest ich stały wzrost. W okresie ostatnich 20 lat, od stycznia 1995 r. do stycznia 2015 r., w lasach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe przyrost grubizny drewna brutto wyniósł 1225 mln m³. W tym czasie pozyskano 687 mln m³ grubizny, co oznacza, że 538 mln m³ grubizny brutto, odpowiadające 44% całkowitego przyrostu, zwiększyło zasoby drzewne na pniu. Zmiany zasobów drzewnych w lasach zarządzanych przez PGL LP możliwe są do prześledzenia na podstawie informacji pochodzących z aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych przy uwzględnieniu pozyskania w danym roku.

W ostatnich 20 latach o
538 mln m³
wzrosły zasoby drzewne w LP

LEGENDA:

LASY PAŃSTWOWE WG WISL*

LASY PAŃSTWOWE (AKTUALIZACJA)

* dane WISL za okresy 2006–2010 i 2011–2015

WIELKOŚĆ ZASOBÓW DRZEWNYCH w Lasach Państwowych w latach 1967–2015 w mln m³ grubizny brutto (BULiGL, WISL), stan na 1 stycznia

Ogólny wzrost zasobów drzewnych jest nie tylko skutkiem zwiększenia powierzchni lasu. Jest przede wszystkim wynikiem pozyskania drewna w Lasach Państwowych zgodnie z zasadą trwałości lasów.

FUNKCJE LASU

Lasy spełniają w sposób naturalny lub w wyniku działań człowieka różnorodne funkcje, z których najważniejsze to:

FUNKCJE PRZYRODNICZE (OCHRONNE)

wyrażające się m.in. korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu globalnego i lokalnego, regulację obiegu wody w przyrodzie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom i osuwiskom, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem;

FUNKCJE SPOŁECZNE

które m.in. kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, wzbogacają rynek pracy i zapewniają rozwój edukacji ekologicznej społeczeństwa;

FUNKCJE PRODUKCYJNE (GOSPODARCZE)

polegające głównie na zdolności do odnawialnej produkcji biomasy, w tym przede wszystkim drewna i użytków ubocznych, a także realizacji gospodarki leśnej.

Ustawowym obowiązkiem PGL LP jest prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej ukierunkowanej na zachowanie trwałości lasów, ciągłości ich wielostronnego użytkowania oraz powiększanie zasobów leśnych.

Idea trwale zrównoważonej gospodarki leśnej zakłada, że ekosystemy leśne mogą spełniać różnorodne funkcje. Lasy Państwowe już od wielu lat konsekwentnie kształtują wielofunkcyjny charakter lasów. Wyrazem tego jest m.in. wysoki udział lasów ochronnych w całkowitej powierzchni leśnej zarządzanej przez PGL LP.

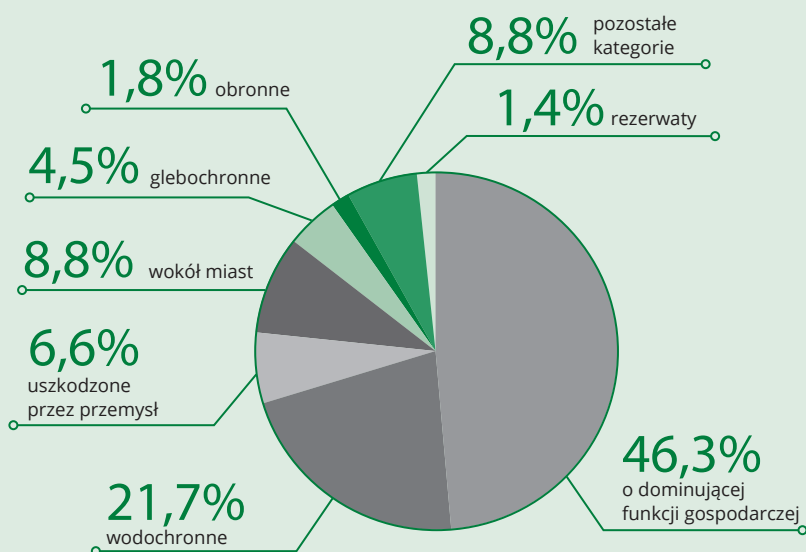
Funkcje przyrodnicze

Lasy ochronne

Najstarsze formalne unormowania odnoszące się do społecznych i przyrodniczych funkcji lasu, a w szczególności do wyróżniania lasów o charakterze ochronnym, znalazły się w opracowanej w 1957 r. pierwszej powojennej „Instrukcji urządzania lasu”. Do roku 1975 wyodrębniono 1485 tys. ha lasów ochronnych (22,5% ówczesnej powierzchni leśnej Lasów Państwowych). Obecnie, według stanu na 1.01.2015 r., łączna ich powierzchnia wzrosła do 3709 tys. ha, co stanowi 52,3% całkowitej powierzchni leśnej, a przy uwzględnieniu również powierzchni leśnej rezerwatów (102 tys. ha) – 53,7%.

UDZIAŁ LASÓW OCHRONNYCH w Lasach Państwowych w 2015 r. (DGLP)

Udział lasów ochronnych wszystkich własności w ogólnej powierzchni leśnej kraju osiągnął już wielkość 41,2%, a z uwzględnieniem powierzchni rezerwatów – 42,3%. Wśród wyróżnianych kategorii największą powierzchnię zajmują lasy wodochronne – 1541 tys. ha, podmiejskie – 628 tys. ha oraz uszkodzone działalnością przemysłu – 466 tys. ha.

W lasach ochronnych, w zależności od ich dominujących funkcji, stosuje się zmodyfikowane postępowanie, polegające na ograniczaniu stosowania rębni zupełnych, podwyższaniu wieku rębności, dostosowywaniu składu gatunkowego do pełnionych funkcji, zagospodarowaniu rekreacyjnym itp.

Wiązanie węgla

Ocena ilości węgla wiązanego przez ekosystemy (również leśne) miała do niedawna charakter niemal wyłączny badawczy. Wzrost zagrożenia ociepleniem klimatu, zagrożenia spowodowanego zwiększaniem się ilości CO₂ w atmosferze, zwłaszcza uświadomienie tego faktu przez społeczeństwa, nadał temu zagadnieniu znaczenie praktyczne – znalazło ono swój wyraz w tzw. Protokole z Kioto (16.02.2005 r.). Wymienione w nim działania z zakresu leśnictwa, sprzyjające zwiększonemu wiązaniu węgla, zostały wycenione i uwzględnione w całkowitym bilansie emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych.

Ogólne zasady bilansowania wielkości sekwestrowanego węgla w lasach oraz możliwości jego uwzględnienia w całkowitym bilansie emisji CO₂ opierają się na decyzjach podejmowanych na Konferencjach Państw-Stron Konwencji Klimatycznej oraz na zapisach zawartych w Protokole z Kioto. Ostatnie takie spotkanie odbyło się w grudniu 2015 r. w Paryżu. Wiązanie CO₂ przez ekosystemy leśne wymieniono tam jako jedną ze skuteczniejszych metod spowalniających wzrost globalnej temperatury. Po raz kolejny zaapelowano o podjęcie skutecznych działań w celu ograniczenia możliwości wylesiania dużych obszarów leśnych i zapewnienia wzrostu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych głównie poprzez wprowadzanie nowych zalesień. Pojawiła się też koncepcja leśnych gospodarstw węglowych, w których sposób prowadzenia gospodarki leśnej pozwalałby na pochłanianie dodatkowej ilości CO₂ przez ekosystemy leśne.

Z danych dotyczących zasobów drzewnych wynika, że zawartość węgla w biomase drzewnej lasów Polski została oszacowana na 822 mln ton; zawartość węgla w drewnie martwym określono na 32 mln ton (SoEF 2015). Ilość pochłanianego rocznie CO₂ przez lasy (z uwzględnieniem użytkowania i absorpcji gazu przez gleby) jest szacowana na 41,4 mln ton, co w przybliżeniu przekłada się na 11,3 mln ton węgla.

Zadania PGL Lasy Państwowe wynikające z ustawy o lasach są zbieżne z celami zawartymi w Protokole z Kioto i porozumieniu paryskim, czego wyrazem może być wzrost w ostatnim dziesięcioleciu powierzchni leśnej i zasobów znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych o odpowiednio 57 tys. ha i 379 mln m³. Przeciętna zasobność drzewostanów zwiększyła się w tym okresie z 229 do 277 m³/ha.

Lasy Państwowe, dofinansowując projekty badawcze, podjęły działania zmierzające do uzupełnienia wiedzy z zakresu bilansu dwutlenku węgla w lasach zagospodarowanych, a także wypracowania metodyki pozyskania niezbędnych danych do pomiarów sekwestracji węgla przez obszary leśne. Podjęto też starania, aby poddać testom możliwość wprowadzenia do obrotu na rynku krajowym tzw. jednostek pochłaniania RMU, „wyprodukowanych” i udostępnianych przez Lasy Państwowe podmiotom zewnętrznym w ramach tzw. działań dodatkowych.

Lasy w Polsce
pochłaniają ponad

41 mln
ton dwutlenku
węgla
rocznie

Funkcje społeczne

Edukacja leśna społeczeństwa

Lasy są naturalnym miejscem rekreacji i wypoczynku, szczególnie dla mieszkańców dużych aglomeracji miejskich. Są też celem licznych, organizowanych głównie przez szkoły, wycieczek, podczas których dzieci i młodzież mają sposobność osobistego kontaktu z przyrodą. Wypoczynek w lesie jest więc doskonałą okazją do realizacji celów edukacji leśnej.

Edukacja leśna w PGL Lasy Państwowe realizowana jest na podstawie wprowadzonych Zarządzeniem nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9.05.2003 r. „Kierunków rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” oraz „Wytycznych do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”. Ma na celu upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym i trwale zrównoważonej gospodarce leśnej, podnoszenie świadomości w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników. Działalność edukacyjna prowadzona jest przez wykwalifikowaną kadrę edukacyjną, stale podnoszącą swoje kwalifikacje na specjalistycznych warsztatach.

W różnego rodzaju zajęciach edukacyjnych organizowanych przez leśników w 2015 r. uczestniczyło ponad 3,5 mln osób. Były to tradycyjnie: lekcje terenowe i wycieczki z przewodnikiem, lekcje w izbach edukacji leśnej, spotkania z leśnikiem w szkołach i poza szkołą, wystawy edukacyjne, konkursy leśne oraz inne imprezy, np. festyny, targi itp.

Ponad
28 mln zł
wydatkowały LP
na edukację
leśną

Najliczniejszą grupę uczestników zajęć stanowiły dzieci szkół podstawowych. W akcjach i imprezach edukacyjnych brali też liczny udział studenci oraz dorośli.

Tak szeroki wachlarz działań edukacyjnych prowadzono dzięki zaangażowaniu ponad 9 tys. leśników. W czasie zajęć korzystano z atrakcyjnej i zróżnicowanej infrastruktury edukacyjnej, na którą składają się ośrodki edukacji leśnej (65), izby edukacyjne (269), wiaty edukacyjne – tzw. zielone klasy (562), ścieżki dydaktyczne (1011), punkty edukacyjne (1882) i inne obiekty (2734), a także baza noclegowa.

Działalność edukacyjna w Lasach Państwowych finansowana jest przede wszystkim ze środków własnych nadleśnictw oraz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a także Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W roku 2015 wydatkowano na ten cel ok. 33,2 mln zł, w tym aż 28 051,8 tys. zł (84,6%) ze środków własnych nadleśnictw.

Niekwestionowanymi liderami edukacji leśnej społeczeństwa są leśne kompleksy promocyjne (LKP), na terenie których z różnych jej form corocznie korzysta ok. 30% uczestników zajęć edukacyjnych przygotowywanych przez leśników. W LKP pracuje wykwalifikowana i doświadczona kadra edukacyjna, tzw. liderzy edukacji leśnej. Mają oni do dyspozycji najlepiej rozwiniętą infrastrukturę edukacyjną, w skład której wchodzi ośrodki edukacji leśnej (37), izby edukacyjne (55), wiaty edukacyjne – tzw. zielone klasy (121), ścieżki dydaktyczne (234), punkty edukacyjne (529) oraz inne obiekty (434).

Leśne kompleksy promocyjne to szczególne obszary o znaczeniu naukowym i badawczym, gdzie dzięki pełnemu rozpoznaniu środowiska leśnego prowadzone są interdyscyplinarne badania. Są alternatywą dla nadmiernie przeciążonych ruchem turystycznym parków narodowych, w których turystyka odbywa się według rygorystycznych, ściśle określonych zasad. Dzięki otwarciu na społeczne potrzeby dają możliwość nie tylko zapoznania się z zasadami ekologicznej gospodarki leśnej, ale również żywego kontaktu z przyrodą – bez większych ograniczeń wstępu i poruszania się po lesie – także dla osób niepełnosprawnych.

Prowadzona przez Lasy Państwowe polityka promocji zrównoważonej gospodarki leśnej pozwoliła na utworzenie 25 LKP, rozmieszczonych we wszystkich 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych (mapka oraz lista LKP znajdują się na okładce). Łączna powierzchnia leśnych kompleksów promocyjnych wynosi 1274 tys. ha, w tym na terenie PGL LP – ponad 1200 tys. ha, co odpowiada przeszło 17% powierzchni leśnej znajdującej się w zarządzie Lasów Państwowych.

Powołanie leśnych kompleksów promocyjnych na terenach Lasów Państwowych było elementem realizacji polityki leśnej państwa i zapisów ustawy o lasach.

Oferta turystyczna

Uzupełnieniem aktywności edukacyjnej Lasów Państwowych jest szeroka oferta turystyczna skierowana do wszystkich grup wiekowych i społecznych. Do dyspozycji odwiedzających tereny leśne oddano bogatą bazę noclegową, składającą się łącznie z blisko 4,5 tys. miejsc w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych, w pokojach gościnnych i kwaterach myśliwskich, gdzie turyści mogą odpocząć po trudach wędrówek po ponad 20 tys. km szlaków pieszych, blisko 4 tys. km szlaków rowerowych i ok. 7 tys. km szlaków konnych. Mogą się także zatrzymać na przeszło 600 leśnych polach biwakowych i miejscach biwakowania. Wyodrębniono również ponad 400 miejsc w lesie i jego pobliżu, gdzie dozwolone jest rozpalanie ognisk. Samochody można pozostawić na ok. 3160 parkingach leśnych i miejscach postoju pojazdów. Do dyspozycji gości oddano 614 innych obiektów terenowych, także 60 ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych, ok. 130 kwater myśliwskich i ponad 200 pokoi gościnnych. O aktualnym zakresie leśnej oferty turystycznej turyści mogą się dowiedzieć za pośrednictwem utworzonej w 2010 r. witryny internetowej www.czaswlas.pl.

Jedną z konsekwencji wzmożonego ruchu turystycznego na obszarach leśnych jest zaśmiecanie lasów. Mimo prowadzonej kampanii edukacyjnej oraz rozbudowy małej infrastruktury leśnej koszty utrzymania czystości w lasach stale rosną – w 2015 r. Lasy Państwowe wydatkowały na ten cel blisko 17,5 mln zł. łącznie z obszarów leśnych wywieziono ponad 122 tys. m³ śmieci.

Baza
noclegowa LP
liczy blisko
4,5 tys.
miejsc

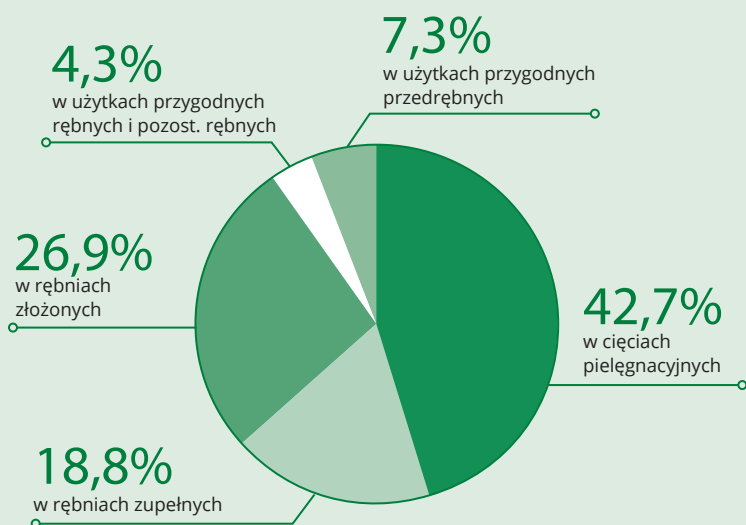
Funkcje produkcyjne

Struktura pozyskania drewna

W roku 2015 pozyskano w Polsce 38 327 tys. m³ grubizny drewna netto (o 665 tys. m³ więcej niż w roku 2014). W PGL Lasy Państwowe pozyskanie wyniosło 38 408 tys. m³ surowca drzewnego, w tym 36 497 tys. m³ grubizny netto (102,1 % orientacyjnego etatu miąższościowego cięć), z czego w ramach cięć rębnych – 18 253 tys. m³ (97,0% etatu), natomiast w cięciach przedrębnych – 18 224 tys. m³ (107,7% etatu).

Miąższość zrealizowana w ramach porządkowania stanu sanitarnego lasu, wynikająca z pozyskania posuszu, złomów i wywrotów powstałych w procesach naturalnych oraz na skutek oddziaływania wiatru, gradacji szkodliwych owadów, zakłóceń stosunków wodnych, zanieczyszczeń powietrza oraz anomalii pogodowych, wyniosła w 2015 r. 5097 tys. m³, co stanowiło 14,0% całości pozyskania grubizny; był to jeden z najniższych udziałów na przestrzeni ostatnich 30 lat, choć nieco wyższy niż w roku poprzednim.

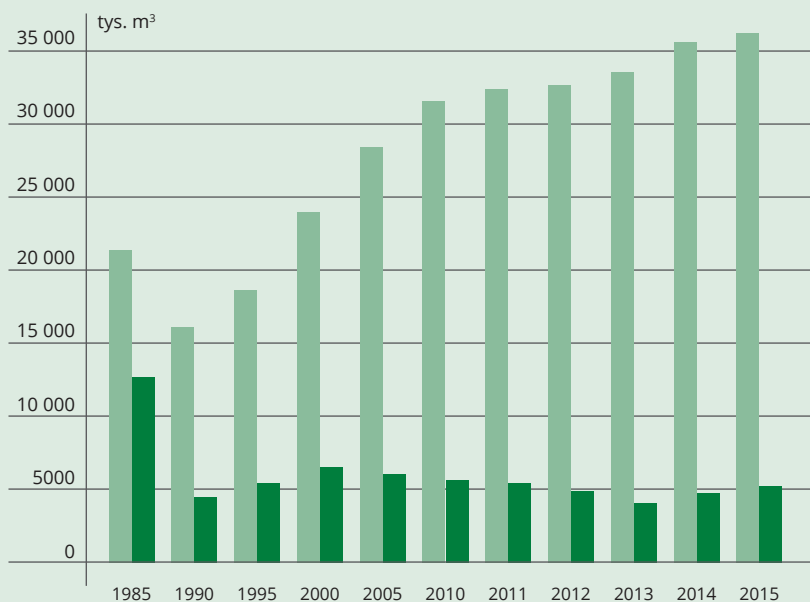

STRUKTURA POZYSKANIA GRUBIZNY według użytkowania w Lasach Państwowych w 2015 r. (DGLP)

Porównania wieloletnie wskazują, że w Lasach Państwowych w okresie ostatnich 20 lat (1996–2015) w użytkowaniu rębnym możliwości etatowe zostały wykorzystane w 93,0%, z kolei wykonanie użytkowania przedrębnego (w wymiarze miąższościowym), określonego w planach urządzenia lasu jako orientacyjne, wyniosło 112,3%.

W 2015 r. w ramach cięć pełnych pozyskano w Lasach Państwowych 6861 tys. m³ grubizny, co stanowiło 18,8% pozyskania grubizny ogółem. Powierzchnia zrębów pełnych wyniosła 24,2 tys. ha i była nie-

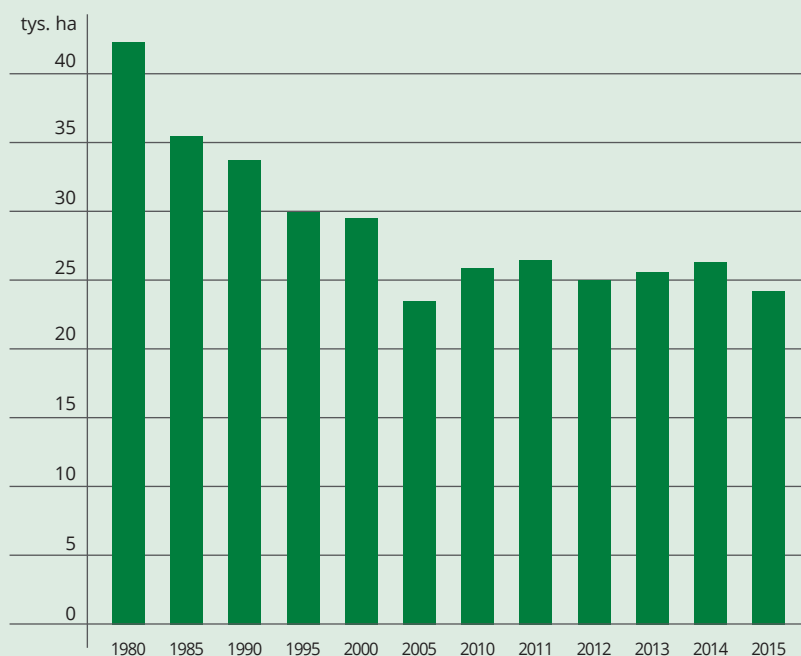

LEGENDA: POZYSKANIE GRUBINY W TYM POSUSZ, ZŁOMY I WYWROTY

UDZIAŁ POZYSKANIA POSUSZU, ZŁOMÓW I WYWROTÓW w użytkowaniu ogółem w Lasach Państwowych w okresie 1985–2015 w tys. m³ grubizny netto (DGLP)

co niższa od średniej z ostatnich 10 lat, wynoszącej 25,2 tys. ha. Ograniczanie powierzchni zrębów zupełnych świadczy o postępie w ekologizacji gospodarki leśnej, a ich stosowanie bywa wymuszane występowaniem wielkoobszarowych szkód spowodowanych przez wiatr i inne czynniki abiotyczne czy zamieraniem lasu z powodu suszy, chorób grzybowych i gradacji owadów.

POWIERZCHNIA ZRĘBÓW ZUPEŁNYCH w Lasach Państwowych w okresie 1980–2015 w tys. ha (DGLP)

Pozyskanie
drewna w LP -

ok. **56%**

przyrostu
bieżącego

W ostatnich pięciu latach w Lasach Państwowych obserwuje się stabilizację wielkości pozyskania drewna, wyrażonej w miąższości grubizny netto przypadającej na jeden hektar powierzchni leśnej na poziomie 5,14 m³/ha; w roku 2014 wskaźnik ten – wyliczony z okresu pięcioletniego – wyniósł 5,03 m³/ha. Wielkość pozyskania nie przekracza jednak dopuszczalnych możliwości użytkowania i zgodnie z informacją z ostatnich 20 lat kształtuje się na poziomie ok. 56% przyrostu bieżącego.

Stosunek wielkości pozyskania do rocznego przyrostu jest powszechnie używanym wskaźnikiem trwałego i zrównoważonego rozwoju, stosowanym zwłaszcza przez specjalistów spoza leśnictwa. Wskaźnik ten nie może być jednak przyjmowany bezkrytycznie, obecne jego wartości wynikają w dużym stopniu ze struktury wiekowej lasów, charakteryzującej się znacznym udziałem drzewostanów o dużym przyroście i stosunkowo niskim użytkowaniu.

HODOWLA LASU

Celem hodowli lasu jest zapewnienie trwałości i ciągłości rozwoju ekosystemów leśnych. Leśnicy realizują ten cel, stosując wzorowane na procesach naturalnych metody odnawiania i kształtowania struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów. Zabiegi odnowieniowe, pielęgnacyjne i ochronne dotyczą wszystkich faz rozwojowych drzewostanów. Szczególną uwagę zwraca się na ekologiczne podstawy rozwoju drzew i drzewostanów, m.in. na ochronę ekosystemów zbliżonych do naturalnych.

Ważniejsze prace z zagospodarowania lasu, wykonane w PGL Lasy Państwowe w roku 2015 (dane w ha):

1. Prace szkółkarskie (ogólna powierzchnia produkcyjna szkótek leśnych)	1 993
2. Odnowienia i zalesienia (wraz z dolesianiem luk i wprowadzaniem II piętra)	59 575
w tym: ● odnowienia naturalne	8 438
● zalesienia ogółem	932
w tym: ● sukcesja naturalna	184
3. Poprawki i uzupełnienia	3 717
4. Pielęgnowanie lasu ogółem	306 417
w tym: ● wprowadzanie podszytów:	471
● pielęgnowanie gleby i niszczenie chwastów	172 277
● czyszczenia wczesne	51 973
● czyszczenia późne	78 872
● inne zabiegi pielęgnacyjne (m.in. podkrzesywanie drzew)	2 824
5. Trzebieże ogółem	440 786
w tym: ● trzebieże wczesne	98 988
6. Melioracje ogółem	66 153
w tym: ● nawożenie mineralne lasu	29
7. Przebudowa drzewostanów ogółem	6 561

OCHRONA PRZYRODY

Zgodnie z ustawą o lasach i polityką leśną państwa Lasy Państwowe prowadzą od lat ewidencję ustawowych form ochrony przyrody, aktualizując dane na bieżąco, m.in. przy sporządzaniu programów ochrony przyrody w nadleśnictwach.

Według stanu na dzień 31.12.2015 r. na terenie PGL LP zewidencjonowano:

- 1279 rezerwatów przyrody o powierzchni 123,4 tys. ha;
- obszary Natura 2000 o powierzchni 2891 tys. ha (38% powierzchni LP), w tym: 133 obszary ptasie (OSO), zajmujące powierzchnię 2217 tys. ha (29,1%), 706 obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) o łącznej powierzchni 1659 tys. ha (21,8%);
- 10 328 pomników przyrody, w tym: 8523 pojedyncze drzewa, 1471 grup drzew, 130 zabytkowych alei, 473 głązy narzutowe, 204 skałki, grotty i jaskinie (w tym wszystkim 163 pomniki powierzchniowe o łącznym obszarze 346 ha);
- 8924 użytki ekologiczne o powierzchni 28 682 ha;
- 127 stanowisk dokumentacyjnych o powierzchni 1151 ha;
- 141 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych o łącznej powierzchni 37 654 ha.

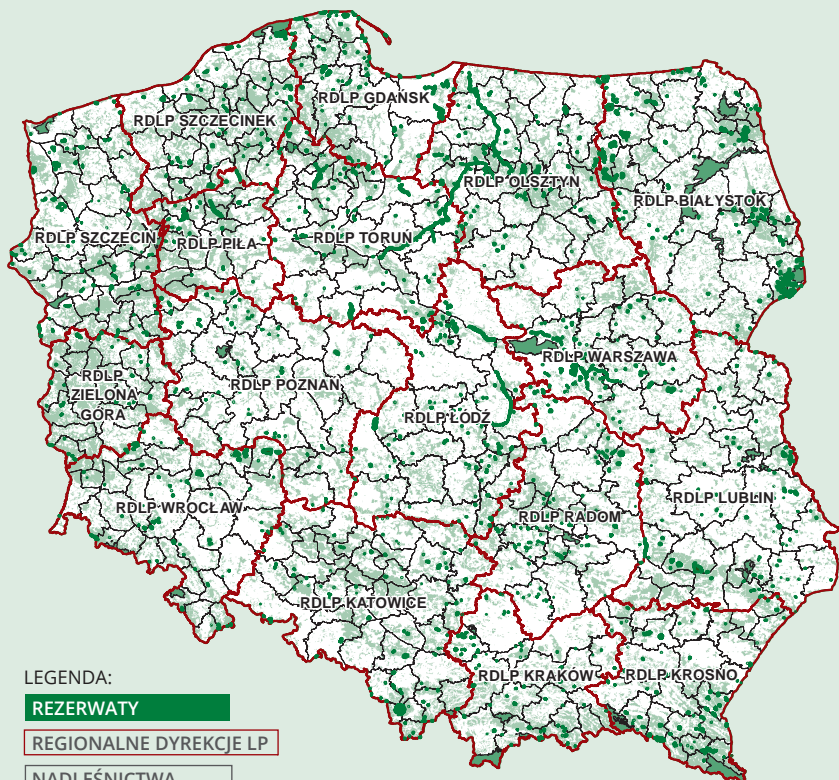
Ponadto w Lasach Państwowych zatwierdzono 3394 strefy ochronne wokół chronionych gatunków, strefy o łącznym areale wynoszącym 147 261 ha, z czego ponad 20% stanowi powierzchnia ochrony całorocznej. Strefy tworzy się w celu ochrony ostoi m.in. ptaków (3097), ssaków (1), gadów (39), owadów (10), roślin (5) oraz porostów (251).

W ogólnej powierzchni drzewostanów znajdujących się pod szczególną ochroną należy również uwzględnić ponad 195 811 ha drzewostanów stanowiących bazę nasienną, w tym 15 544 ha wyłączonych drzewostanów nasiennych, 173 804 ha gospodarczych drzewostanów nasiennych, 1858 ha plantacji nasiennych i plantacyjnych upraw nasiennych oraz 4604 ha drzewostanów i upraw zachowawczych, dzięki którym możliwe jest propagowanie w naszych lasach rodzimych ekotypów drzew gatunków lasotwórczych.

Lasy Państwowe, dbając o zachowanie różnorodności biologicznej i odtwarzanie zagrożonych gatunków flory i fauny, podejmują własne inicjatywy służące m.in. utrzymaniu stanu siedlisk i gatunków w właściwym stanie. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim „Program zachowania leśnych zasobów genowych” oraz takie projekty, jak: „Program restytucji jodły w Sudetach Zachodnich”,

Obszary
Natura 2000
zajmują
38%
powierzchni LP

LEGENDA:

REZERWATY

REGIONALNE DYREKTCJE LP

NADLEŚNICTWA

PARKI NARODOWE

KOMPLEKSY LEŚNE

REZERWATY PRZYRODY W POLSCE na gruntach w zarządzie PGL LP (DGLP)

„Program restytucji cisa” oraz programy reintrodukcji głuszca i cietrzewia, sokoła wędrownego, rysia, popielicy oraz żubra, a także – w ramach środków własnych – programy ochrony *in situ* i *ex situ* takich gatunków, jak: jarząb brekinia, gniewosz plamisty, pachnica dębowa, kozioróg dębosz, jelonek rogacz, zając, kuropatwa i wielu innych. W nadleśnictwach działają m.in. ośrodki rehabilitacji zwierzyny (8), istnieje także 5 ogrodów botanicznych (nadleśnictwa Kudypy, Kaliska, Gryfino, Syców, Gdańsk) oraz 5 arboretów (nadleśnictwa Karnieszewice, Marcule, Supełki oraz LBG Kostrzyca w Miłkowie i OKL w Gołuchowie).

Wyrazem bogactwa gatunkowego fauny leśnej są zwierzęta łowne. Liczebność głównych gatunków utrzymuje się od kilku lat na wysokim poziomie, co często przekłada się na występowanie szkód na obszarach leśnych. W porównaniu z rokiem 2014 liczebność większości populacji zwierząt łownych w roku 2015 nie uległa istotnym zmianom. Odnotowano jedynie wyraźniejszy wzrost populacji łosia (o 19%), bażanta (o 8%) i zająca (o 5%), a regres populacji dzika (o ok. 7%). W perspektywie ostatnich 10 lat wyraźnie zaznaczyła się jednak tendencja wzrostowa i to w odniesieniu do większości gatunków. W tym czasie największy wzrostem charakteryzowały się populacje łosia (o 376%), daniela (o 110%), muflona (o 72%), dzika (o 52%), jelenia (o 52%) i sarny (o 25%). Regres liczebności zaobserwowano jedynie w populacji kuropatwy (o ok. 18%).

W ostatnich 10 latach o

376%

wzrosła populacja łosia

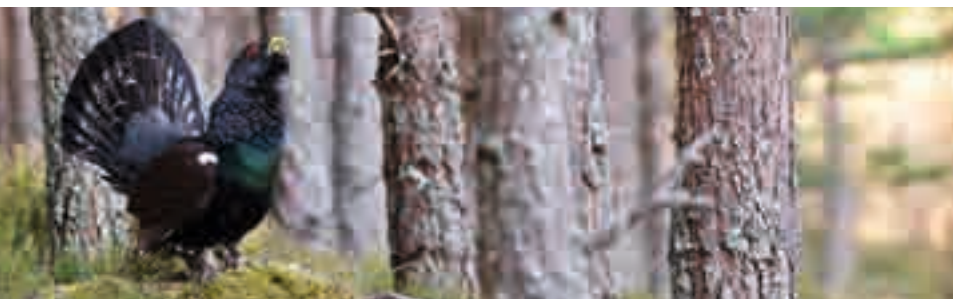
PROJEKTY Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

W celu ochrony cennych elementów ekosystemów jednostki organizacyjne Lasów Państwowych realizują liczne projekty, korzystając z dofinansowania z funduszy krajowych (np. EFRR, NFOŚiGW) i unijnych (np. z programu Life+, POIŚ). W roku 2015 były to projekty związane m.in.:

- z „Czynną ochroną nizinnych populacji głuszca na terenie Borów Dolnośląskich i Puszczy Augustowskiej” (RDLP we Wrocławiu i Białymstoku); projekt obejmuje kompleksowe działania z zakresu czynnej ochrony nizinnych populacji głuszca (*Tetrao urogallus*) na terenie Borów Dolnośląskich oraz Puszczy Augustowskiej;
- poprawą stanu siedlisk chronionych w ramach dyrektywy ptasiej i siedliskowej – „W harmonii z naturą – Life+ dla Lasów Janowskich” (nadleśnictwa Janów Lubelski i Gościeradów) – projekt zaplanowany na lata 2015–2019, realizowany we współpracy z RDOŚ w Lublinie;
- „Rekultywacją na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojaskowych zarządzanych przez PGL LP” (58 nadleśnictw na łącznym obszarze ponad 30 tys. ha);
- „Zwiększeniem możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałaniem powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych” (175 nadleśnictw na terenie całego kraju);
- „Przeciwdziałaniem skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększaniem retencji i utrzymaniem potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie” (55 nadleśnictw na terenie czterech RDLP).

Podjęmowane są również działania mające na celu realizację w polskich lasach zintegrowanych programów: „Adaptacja lasów do zmian klimatycznych do roku 2020” oraz „Przeciwdziałania zmianom klimatycznym w sektorze leśnym do roku 2020”, które wpisują się swoim zakresem w priorytetowe cele programów unijnych.

OCHRONA LASU

Rodzaje czynników stresowych

Zagrożenie środowiska leśnego w Polsce należy do najwyższych w Europie. Wynika to przede wszystkim z położenia Polski na granicy dwóch klimatów, kontynentalnego i morskiego, a w konsekwencji stałego i równoczesnego oddziaływania wielu czynników powodujących niekorzystne zjawiska i zmiany w stanie zdrowotnym lasów. Negatywnie oddziałujące czynniki, określane często jako stresowe, można sklasyfikować z uwzględnieniem pochodzenia jako **abiotyczne**, **biotyczne** i **antropogeniczne**.

Oddziaływanie czynników stresowych na środowisko leśne ma charakter złożony, często cechuje je synergizm. Ponadto reakcja od momentu wystąpienia bodźca bywa przesunięta w czasie. Stwarza to wielką trudność w interpretacji obserwowanych zjawisk, zwłaszcza dotyczących bezpośrednich relacji przyczynowo-skutkowych. Z dotychczasowych badań i obserwacji wynika, że równoczesne działanie wielu czynników stresowych powoduje stałą, wysoką predyspozycję chorobową lasów i ciągłość procesów destrukcyjnych w środowisku leśnym. Okresowe nasilenie występowania choćby jednego czynnika (gradacja owadów, susza, pożary) prowadzić może do załamania odporności biologicznej ekosystemów leśnych oraz katastrofalnych zagrożeń (lokalnych lub regionalnych).

Zagrożenia abiotyczne

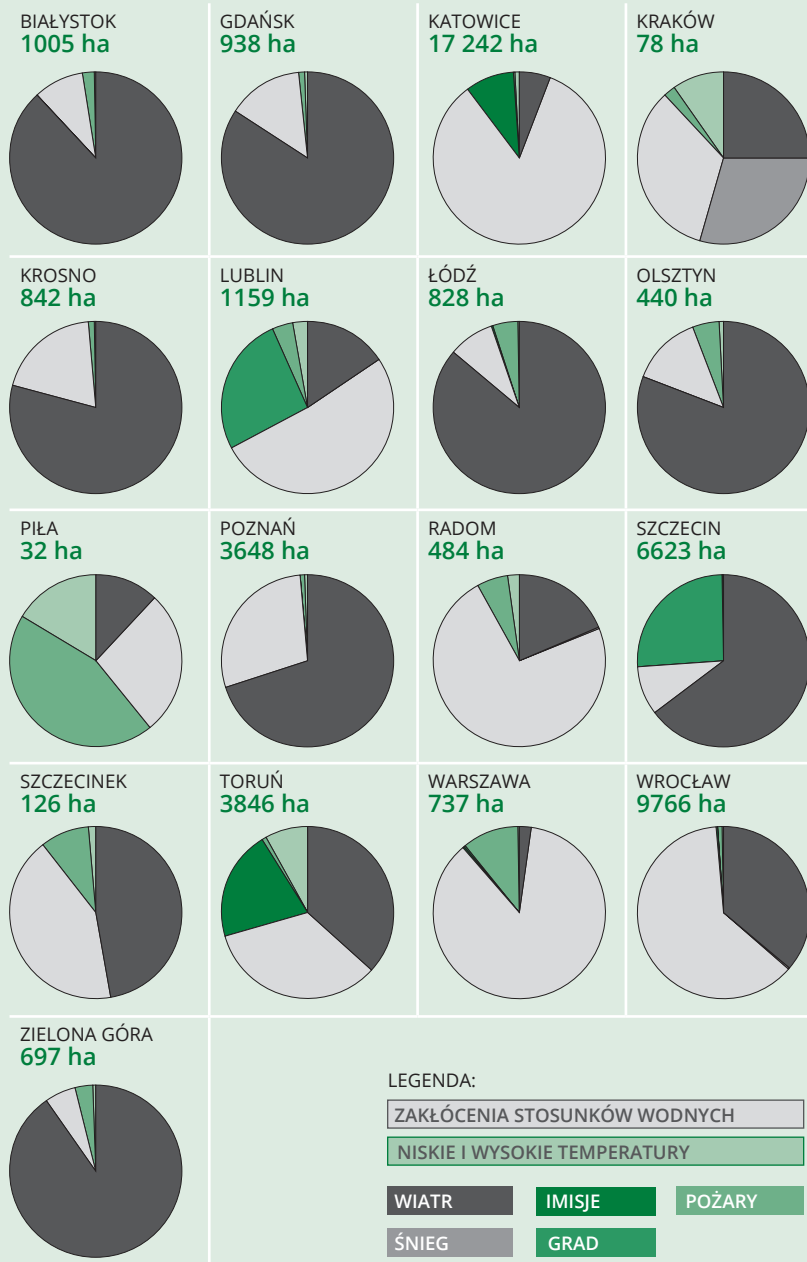
W 2015 r. głównym zjawiskiem klęskowym o zasięgu krajowym była silna susza powodująca osłabienie zarówno drzewostanów iglastych, jak i liściastych oraz zwiększenie ich podatności na atak ze strony szkodników i patogenów grzybowych. Do czynników abiotycznych o charakterze klęskowym, mających największy wpływ na poziom uszkodzeń drzewostanów w 2015 r., należały również huraganowe wiatry. W większości przypadków zjawiska te miały charakter lokalny lub co najwyżej regionalny. Łączna masa drewna pozyskana ze złomów i wywrotów wyniosła 3084 tys. m³ i była o ok. 5% mniejsza niż w roku poprzednim.

Szkody abiotyczne w LP wystąpiły w 2015 r.

w **91%** nadleśnictw

Na terenie 91% nadleśnictw stwierdzono szkody spowodowane przez co najmniej 1 czynnik abiotyczny (1 czynnik – 31,4%, 2 czynniki – 30,5%, 3 czynniki – 23%, 4 czynniki – 5,8%, 5 czynników – 0,5% i 6 czynników abiotycznych w nadleśnictwie – 0,2%). Sumaryczna powierzchnia drzewostanów, w których w 2015 r. stwierdzono szkody wywołane przez czynniki abiotyczne, wyniosła 48 492 ha. Największy udział w tej powierzchni miały drzewostany uszkodzone z powodu zakłócenia stosunków wodnych, głównie susz (25 741 ha na terenie 184 nadleśnictw) i silnych wiatrów (17 256 ha na terenie 186 nadleśnictw).

POWIERZCHNIA DRZEWOSTANÓW w wieku powyżej 20 lat uszkodzonych w różnym stopniu przez wybrane czynniki abiotyczne i antropogeniczne w poszczególnych RDLP w 2015 r.

Zagrożenia biotyczne

Zagrożenia lasów przez szkodniki pierwotne

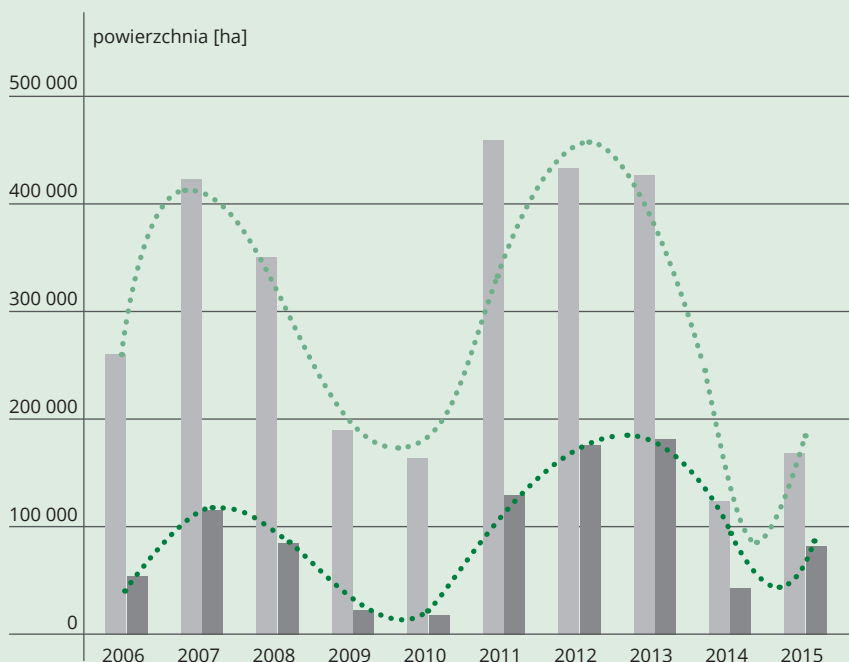
W 2015 r. zagrożenie lasów zarządzanych przez PGL LP ze strony szkodników owadzych było niskie – całkowita powierzchnia ich występowania wyniosła 175 tys. ha. Wyjątek stanowiły imagines chrabąszczy, które się pojawiły na blisko 126 tys. ha.

W stosunku do 42 gatunków/grup szkodliwych owadów zaistniała konieczność przeprowadzenia zabiegów ograniczania ich liczebności. Całkowita powierzchnia drzewostanów, w których w 2015 r. wykonano zabiegi ochronne, wyniosła ok. 86 tys. ha i była ponaddwukrotnie większa od analogicznej powierzchni w poprzednim roku.

W 2015 r. odnotowano trzykrotny wzrost całkowitej powierzchni drzewostanów liściastych (głównie dębowych) zagrożonych przez szkodniki liściożerne, z 46 803 ha w 2014 r. do 138 409 ha w roku 2015. Aż ponad siedmiokrotnie zwiększył się w związku z tym całkowity areal chemicznych zabiegów ochronnych wykonanych przeciwko tym szkodnikom.

W 2015 r. zabiegi ochronne objęły ok.

86 tys. ha
lasów

POWIERZCHNIA WYSTĘPOWANIA I OGRANICZANIA liczebności populacji szkodników pierwotnych w latach 2006–2015 z trendem zmian

LEGENDA: **WYSTĘPOWANIE** LINIA TRENDU (WYSTĘPOWANIE)
ZWALCZANIE LINIA TRENDU (ZWALCZANIE)

Na ponad

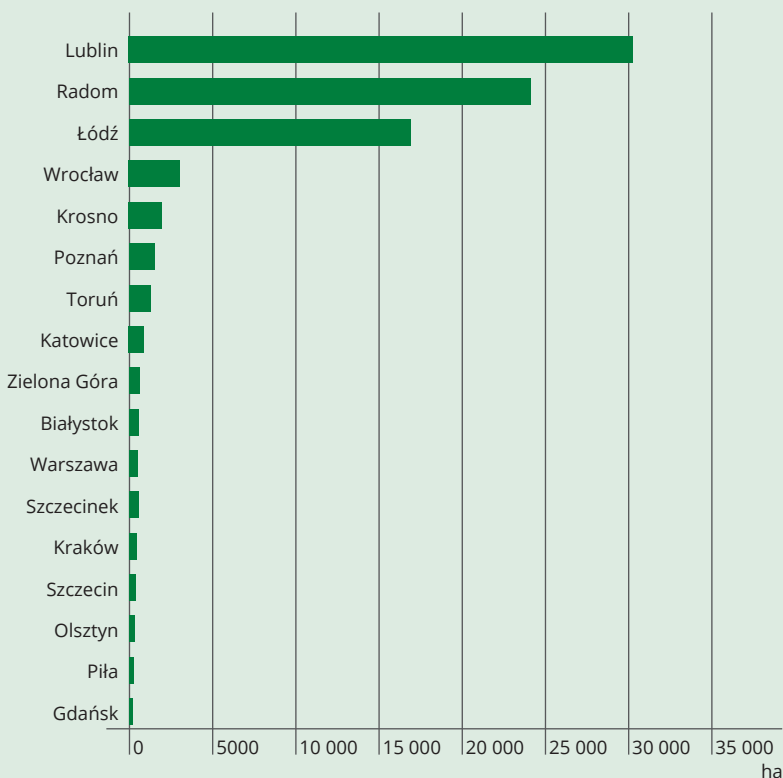
7,6 tys. ha

zwalczano
owady szkodliwe
upraw i młodników

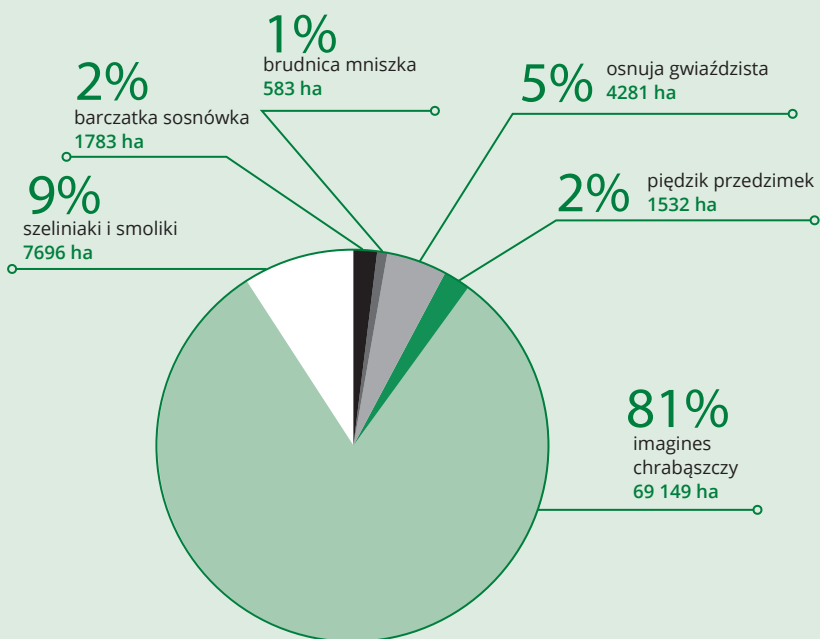
Główną grupą owadów pod względem powierzchni występowania, wielkości powodowanych strat i ponoszonych przez PGL LP nakładów na ochronę lasu są szkodniki pierwotne starszych drzewostanów sosnowych. W 2015 r. odnotowano niski poziom zagrożenia z ich strony. W celu zwalczania szkodników pierwotnych zabiegi agrolotnicze wykonano na powierzchni 6803 ha.

W 2015 r. zabiegi ograniczania liczebności szkodników upraw, młodników i drągowin wykonano na powierzchni ponad 7,6 tys. ha. Głównymi sprawcami uszkodzeń były szeliniaki i smoliki.

Odnotowano również występowanie szeregu innych gatunków/grup szkodliwych owadów, wśród nich stale nękające polskie lasy szkodniki korzeni drzew i krzewów leśnych oraz szkodniki świerka, modrzewia, jodły i dęglezji. Ich znaczenie gospodarcze było niewielkie. W szkółkach i uprawach zabiegi ochronne przeciwko szkodnikom korzeni drzew i krzewów leśnych przeprowadzono na powierzchni 40 ha. Łączna powierzchnia drzewostanów świerkowych, modrzewiowych i jodłowych objęta zabiegami ograniczania liczebności szkodliwych owadów wyniosła 164 ha.

POWIERZCHNIA ZABIEGÓW OGRANICZANIA liczebności populacji szkodników pierwotnych w poszczególnych RDLP w 2015 r.

(kolorem szarym wyróżniono szkodniki drzewostanów sosnowych, zielonym – szkodniki drzewostanów liściastych, białym – szkodniki szkółek, upraw i młodników)

PROCENTOWY UDZIAŁ POWIERZCHNI ZABIEGÓW ograniczania liczebności populacji ważniejszych szkodników pierwotnych w 2015 r.

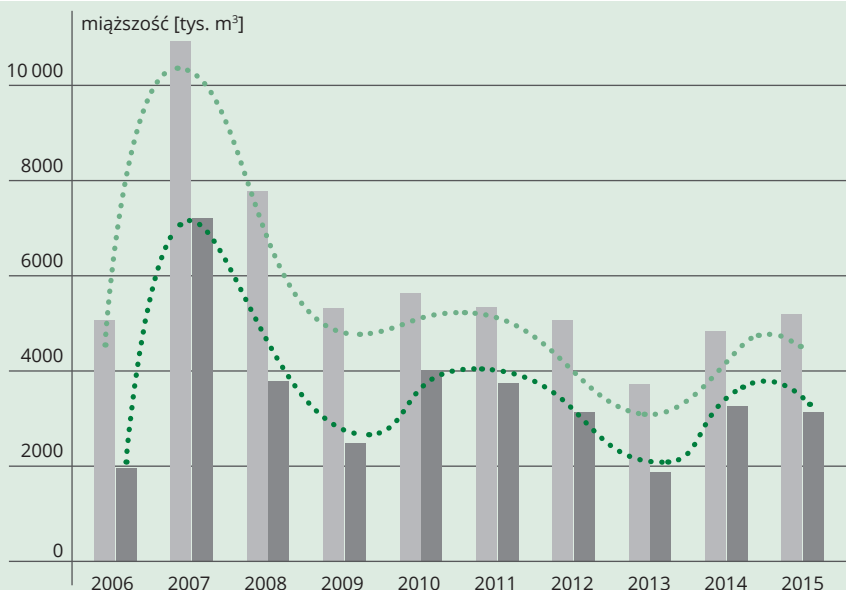

Zagrożenia lasów przez szkodniki wtórne

Panująca susza w 2015 r. znacząco osłabiła lasy w Polsce. Warunki atmosferyczne spowodowały uaktywnienie się chorób grzybowych, zwłaszcza chorób korzeni, oraz stworzyły doskonałe warunki do rozwoju szkodników wtórnych. Negatywne skutki oddziaływania połączonych czynników abiotycznych i biotycznych widoczne były już w drugiej połowie 2015 r., ale największe nasilenie szkód w lasach (zwiększony rozmiar cięć sanitarnych, w tym w szczególności pozyskanie posuszu) przypadnie na rok 2016 i prawdopodobnie odczuwalne będzie w latach następnych.

W 2015 r. pozyskanie drewna w ramach cięć sanitarnych wyniosło 5107 tys. m³, z czego 60% stanowiły wywroty i złomy.

MIĄŻSZOŚĆ DREWNA (tys. m³) pozyskanego w ramach cięć sanitarnych, w tym złomów i wywrotów, w latach 2006–2015 z trendem zmian*

LEGENDA:

C. SANITARNE

LINIA TRENDU (C. SANITARNE)

ZŁOMY I WYWROTY

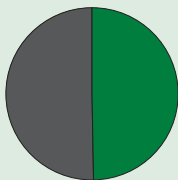
LINIA TRENDU (ZŁOMY I WYWROTY)

* W 2012 r. nastąpiła zmiana metodyki raportowania danych dotyczących miąższości drewna pozyskanego w ramach cięć sanitarnych. Prezentowane dane z lat 2006–2011 odnoszą się do okresów od października roku poprzedniego do września roku następnego, natomiast dane z lat 2012–2015 do okresów od stycznia do grudnia danego roku.

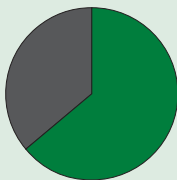
Najsilniej zagrożone były drzewostany iglaste, z których w 2015 r. pozyskano 4194 tys. m³ drewna, z czego ponad 57% stanowiły wywroty i złomy.

Miąższość drewna sosnowego pozyskanego w 2015 r. w ramach cięć sanitarnych wyniosła 2236 tys. m³, z czego posusz stanowił 28%. Do najważniejszych

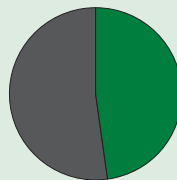
BIAŁYSTOK
399 704 m³

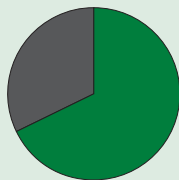
GDAŃSK
183 650 m³

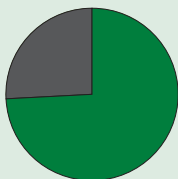
KATOWICE
825 044 m³

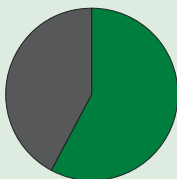
KRAKÓW
185 823 m³

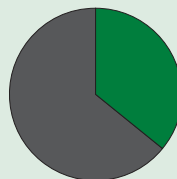
KROSNO
157 590 m³

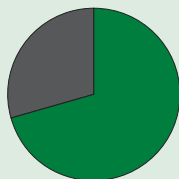
LUBLIN
224 917 m³

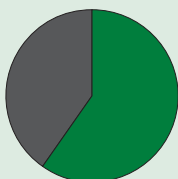
ŁÓDŹ
90 802 m³

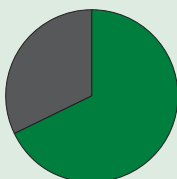
OLSZTYN
423 305 m³

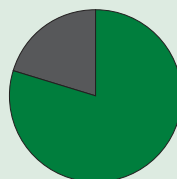
PIŁA
97 956 m³

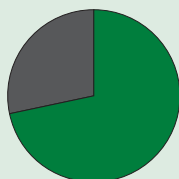
POZNAŃ
210 663 m³

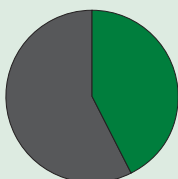
RADOM
140 909 m³

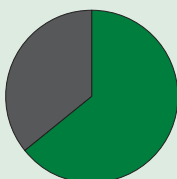
SZCZECIN
414 026 m³

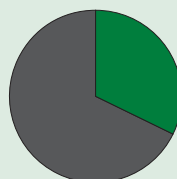
SZCZECINEK
571 148 m³

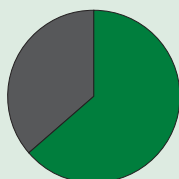
TORUŃ
180 355 m³

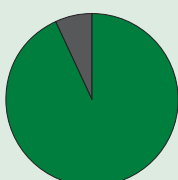
WARSZAWA
72 166 m³

WROCŁAW
744 540 m³

ZIELONA GÓRA
184 693 m³

LEGENDA:

POSUSZ

ZŁOMY I WYWROTY

MIĄŻSZOŚĆ POSUSZU ORAZ ZŁOMÓW I WYWROTÓW pozyskanych w ramach cięć sanitarnych w poszczególnych RDLP w 2015 r.

szkodników wtórnych drzewostanów sosnowych w 2015 r. należał przyptaszczek granatek oraz kornik ostrozębny, którego gradacyjne występowanie odnotowano przede wszystkim na terenie RDLP Lublin.

Miąższość drewna świerkowego pozyskanego w 2015 roku w ramach cięć sanitarnych wyniosła 1813 tys. m³, w tym posusz stanowił 63%. Do najważniejszych szkodników wtórnych drzewostanów świerkowych w 2015 roku należał kornik drukarz wraz z towarzyszącymi mu czterooczekiem świerkowcem, rytownikiem pospolitym i kornikiem zrosłozębnym. Rozmiar cięć sanitarnych w drzewostanach liściastych w 2015 r. kształtował się na poziomie 912 tys. m³, z czego ponad 75% stanowiły wywroty i złomy.

Zagrożenie lasów przez grzybowe choroby infekcyjne

Choroby infekcyjne objęły w 2015 r.

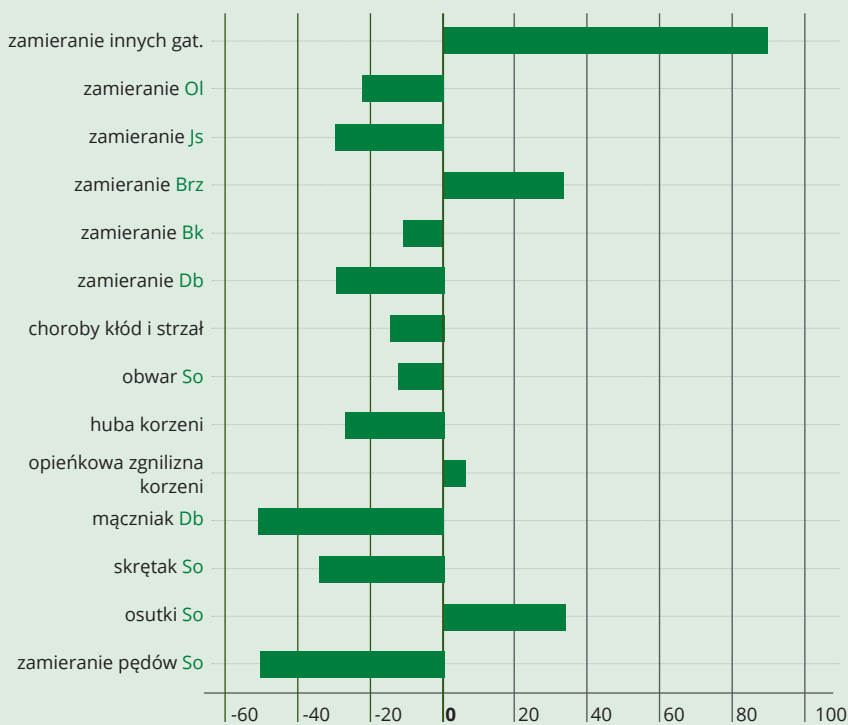
172,5
tys. ha lasów

W 2015 r. choroby infekcyjne wystąpiły na łącznej powierzchni 172,5 tys. ha drzewostanów, co w porównaniu z 2014 r. oznacza zmniejszenie o 35,8 tys. ha (o 17%).

Największe zmiany w powierzchni występowania (spadek zagrożenia o 50%) dotyczą dwóch chorób aparatu asymilacyjnego: zjawiska zamierania pędów sosny i mączniaka dębu. Wzrosła natomiast powierzchnia występowania osutek (o 36%) i rdzy na igłach i liściach (o 21 ha).

Utrzymuje się tendencja poprawy stanu zdrowotnego drzewostanów liściastych; łączna powierzchnia zamierania drzew wyniosła 7,5 tys. ha (w 2014 r. – 10,2 tys. ha). W 2015 r. zmniejszyło się nasilenie występowania zjawiska zamierania dębów, buków, jesionów i olszy, natomiast wzrosło w przypadku drzewostanów z udziałem brzozy oraz innych gatunków drzew. W 2015 r. nie odnotowano problemów zdrowotnych topól.

W porównaniu z rokiem 2014 występowanie chorób korzeni stwierdzono na powierzchni mniejszej o 26 tys. ha, przy czym areał szkód powodowanych przez opieńkową zgniliznę korzeni wzrósł o 7%, a przez hubę korzeni zmalał o 28%.

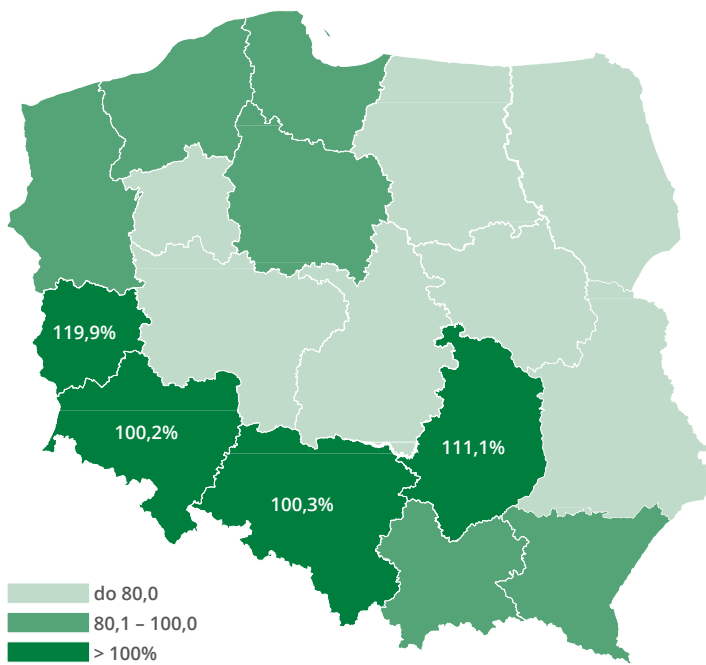

ZMIANY POWIERZCHNI WYSTĘPOWANIA CHOROÓB INFEKCYJNYCH w 2015 r. w porównaniu z rokiem 2014 (%)

Ol – olsza
Js – jesion
Brz – brzoza
Bk – buk
Db – dąb
So – sosna

Porównanie stanu zdrowotnego drzewostanów w roku 2015 ze stanem w 2014 r. w układzie RDLP wskazuje na poprawę ich kondycji lub utrzymanie się ubiegłorocznego poziomu. Ogólna poprawa sytuacji zdrowotnej w 2015 r. spowodowała, że w żadnej RDLP rozmiar powierzchni zagrożonej nie przekroczył 10% powierzchni leśnej.

ZMIANY POWIERZCHNI WYSTĘPOWANIA CHOROÓB INFEKCYJNYCH w 2015 r. wyrażone procentem powierzchni zagrożenia w roku poprzednim

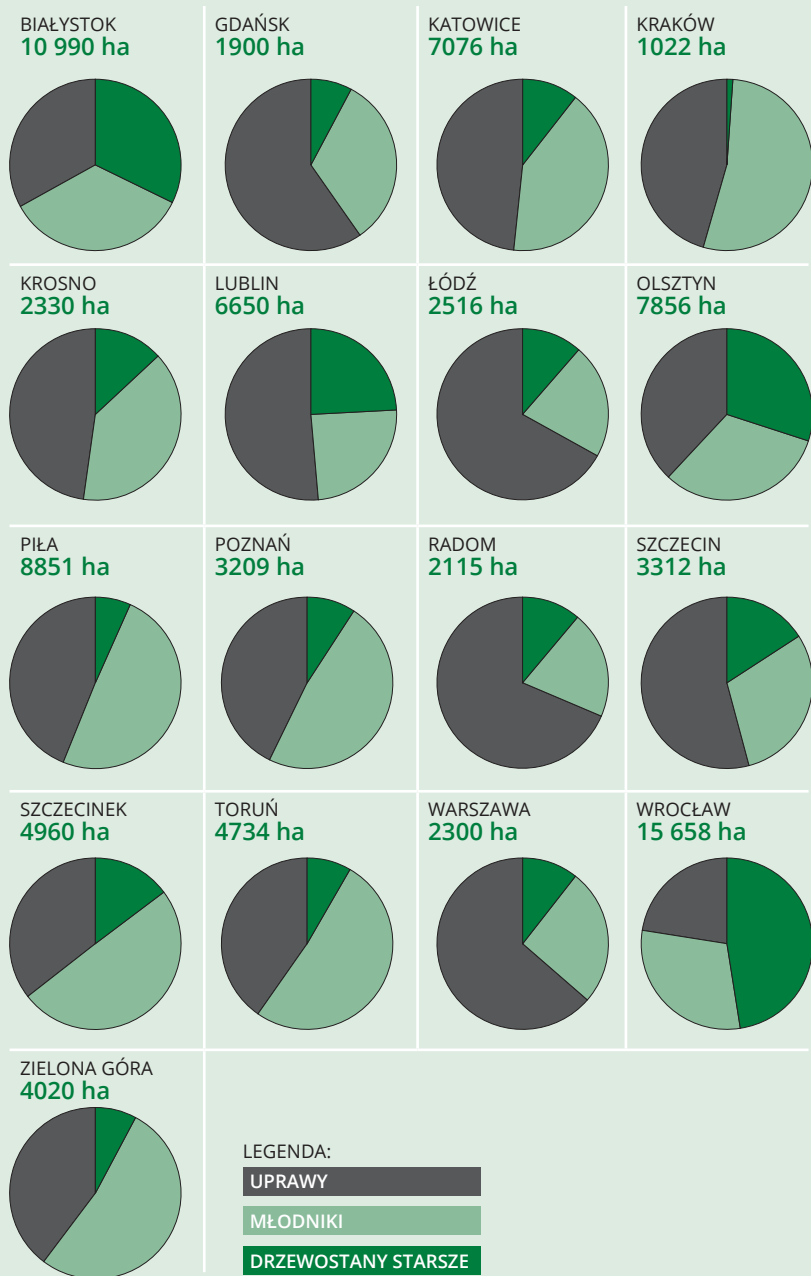
Zabiegi ochronne stosowane w leśnictwie w celu ograniczenia występowania grzybowych chorób infekcyjnych są wykonywane w szkółkach leśnych (głównie z zastosowaniem metod chemicznych) oraz doraźnie, stosownie do konieczności, w drzewostanach (metody biologiczne i mechaniczne). W 2015 r. łączna powierzchnia, na której zastosowano zabiegi chemiczne, wyniosła 1,1 tys. ha, natomiast ochronne zabiegi biologiczne i mechaniczne wykonano na powierzchni odpowiednio 19,2 tys. ha i 3,2 tys. ha.

Zagrożenia lasów powodowane przez zwierzynę

W 2015 r. uszkodzenia spowodowane przez gatunki łowne i chronione wystąpiły na łącznej powierzchni 89,5 tys. ha. Szkody w przedziale 21–40% odnotowano na powierzchni 62,8 ha, natomiast >40% – na 26,7 tys. ha.

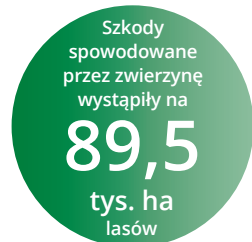
POWIERZCHNIA DRZEWOSTANÓW, w których stwierdzono uszkodzenia powyżej 20%, spowodowane przez zwierzynę łowną i gatunki chronione w poszczególnych RDLP w 2015 r.

Szkody spowodowane wyłącznie przez zwierzynę łowną, w tym przez jelenie, daniele, sarny, dziki i zające, stwierdzono na powierzchni 68,3 tys. ha, z czego na 33,0 tys. ha w uprawach, 25,9 tys. ha w młodnikach i 9,5 tys. ha w drzewostanach starszych klas wieku.

Oprócz szkód ze strony zwierzyny łownej, w 2015 r. odnotowano również szkody spowodowane przez gatunki objęte różnymi formami ochrony, przede wszystkim przez łosie, bobry i żubry.

Największą powierzchnię uszkodzeń odnowień przez łosie w 2015 r. stwierdzono na terenie RDLP Białystok (3,7 tys. ha), Lublin (1,2 tys. ha) i Olsztyn (1,1 tys. ha). Uszkodzenia spowodowane przez bobry zanotowano na łącznej powierzchni 13,0 tys. ha. Podobnie jak w wypadku szkód wyrządzonych przez łosie, najdotkliwsze szkody bobry powodują w północno-wschodniej Polsce, na terenie RDLP Białystok (3,3 tys. ha) i Olsztyn (2,9 tys. ha).

Uszkodzenia odnowień spowodowane przez żubry zaobserwowano na łącznej powierzchni 376 ha. Na terenie RDLP Białystok szkody objęły powierzchnię 269 ha, RDLP Krosno – 100 ha oraz RDLP Szczecinek, Piła i Katołnice – powierzchnie nie przekraczające 3 ha.

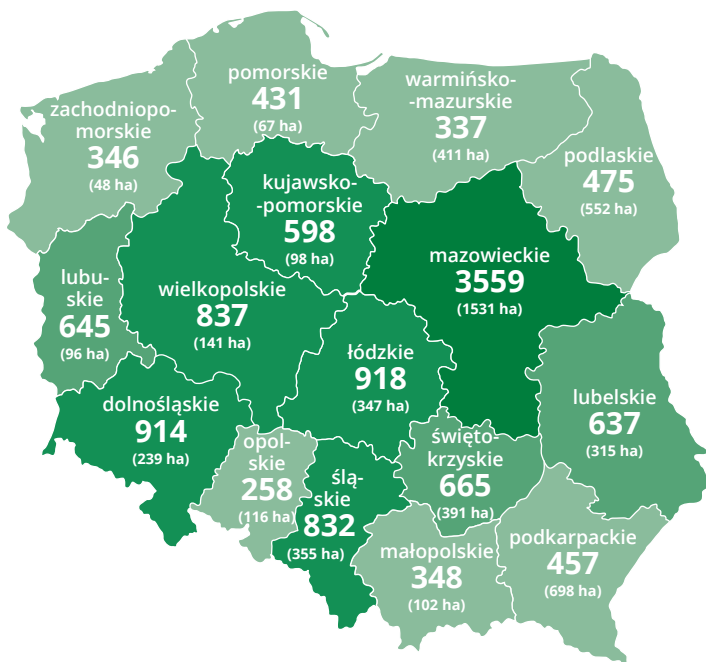

Zagrożenia antropogeniczne

Pożary lasów

W roku 2015 w całej Polsce zarejestrowano 12 257 pożarów lasu, o 7012 więcej niż w roku poprzednim, a spaleniemu uległo 5510 ha drzewostanów, o 2820 ha więcej niż w roku 2014. Najwięcej pożarów, podobnie jak w roku poprzednim, było na terenie województwa mazowieckiego (3559 – 29% ogólnej liczby), natomiast najmniej w województwach opolskim (258) i warmińsko-mazurskim (337).

LICZBA POŻARÓW LASU:

1-125	251-500	751-1000
126-250	501-750	>1000

LICZBA POŻARÓW LASU I POWIERZCHNIA SPALONYCH DRZEWOSTANÓW według województw w 2015 r.

W Lasach Państwowych w 2015 r. powstały 3732 pożary (30,45% pożarów lasu w Polsce) na powierzchni 878 ha (15,93% ogółu) – z wyłączeniem terenów użytkowanych przez wojsko. Najwięcej pożarów wybuchło na terenie RDLP Katowice (531), a następnie Wrocław (465), Zielona Góra (332) i Szczecin (321). Największą powierzchnię objęły pożary na terenie RDLP Katowice (160 ha), Warszawa (94 ha) i Wrocław (91 ha). W 2015 r. w Lasach Państwowych powstał jeden duży pożar (> 10 ha), w wyniku którego spłonęło 17,9 ha lasu (RDLP Olsztyn, Nadleśnictwo Myszyńiec), natomiast w 2014 r. odnotowano trzy duże pożary o łącznej powierzchni 156,9 ha.

Średnia powierzchnia pożaru w lasach wszystkich rodzajów własności wyniosła w 2015 r. 0,45 ha (o 0,06 ha mniej niż w 2014 r.). W Lasach Państwowych średnia powierzchnia pożaru zmalała w porównaniu z rokiem 2014 r. o 0,07 ha, osiągając wartość 0,24 ha.

Głównymi przyczynami pożarów w Lasach Państwowych były podpalenia (40%) oraz zaniedbania (16%), natomiast udział pożarów, których przyczyną powstania była niezna-na, wyniósł 37% ogólnej liczby wszystkich pożarów.

Najbardziej palnym miesiącem w 2015 r. był sierpień (33,7% pożarów, tj. 4129), następnie kwiecień (12,9%), czerwiec (12,7%) i maj (12,0%). W sezonie palności (kwiecień – wrzesień) powstało łącznie 84,4% pożarów, a najmniej było ich w maju (6,2%) i we wrześniu (6,9%).

W wyniku podpałów powstaje w LP

40%
pożarów

Zanieczyszczenia powietrza

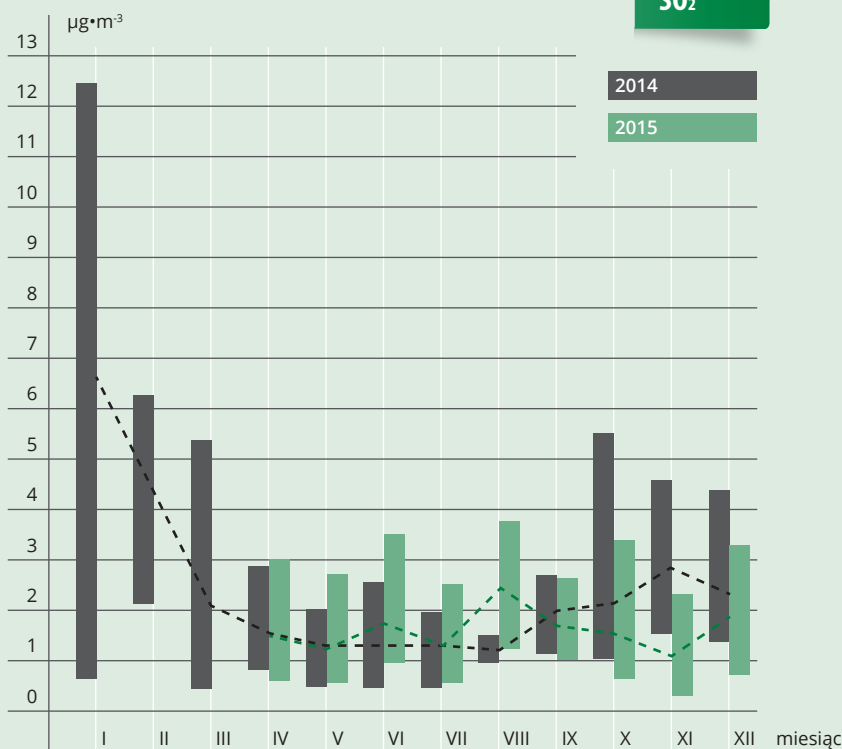
Informacji o głównych zanieczyszczeniach docierających na tereny leśne dostarcza monitoring lasów. Sieć monitoringu intensywnego tworzy 12 stałych powierzchni obserwacyjnych, rozmieszczonych na terenie Polski:

- północnej i północno-wschodniej w nadleśnictwach: Gdańsk (RDLP Gdańsk), Strzałowo (RDLP Olsztyn), Suwałki (RDLP Białystok) i Białowieża (RDLP Białystok);
- środkowej i zachodniej w nadleśnictwach: Chojnów (RDLP Warszawa), Łąck (RDLP Łódź), Krucz (RDLP Piła) i Krotoszyn (RDLP Poznań);
- południowej: na Górnym Śląsku w Nadleśnictwie Zawadzkie (RDLP Katowice) i na obszarach górskich i podgórskich w nadleśnictwach: Szklarska Poręba (RDLP Wrocław), Piwniczna (RDLP Kraków) i Bircza (RDLP Krosno).

Pięć powierzchni zlokalizowano w drzewostanach sosnowych, dwie w drzewostanach dębowych oraz dwie w buczynach. Trzy powierzchnie znajdują się w drzewostanach świerkowych.

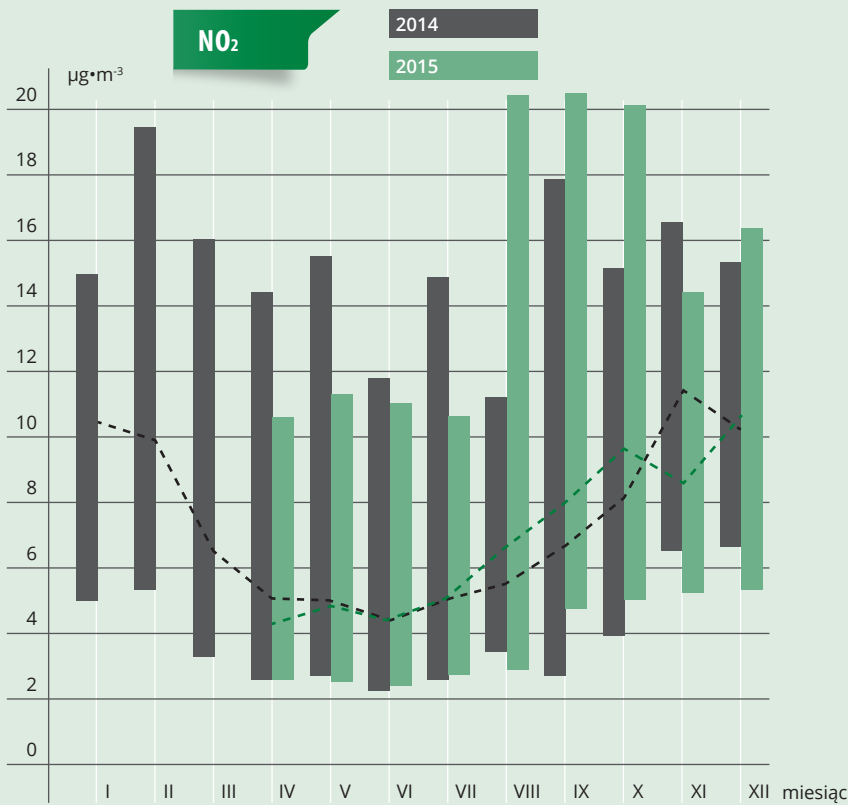
Miesięczne stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w powietrzu na badanych powierzchniach leśnych mieściły się w granicach $0,3\text{--}3,9\ \mu\text{g SO}_2\cdot\text{m}^{-3}\cdot\text{m}\cdot\text{c}^{-1}$ (średnio $0,9\text{--}2,7\ \mu\text{g SO}_2\cdot\text{m}^{-3}$ w okresie badań) oraz $2,3\text{--}20,6\ \mu\text{g NO}_2\cdot\text{m}^{-3}\cdot\text{m}\cdot\text{c}^{-1}$ (średnio $4,2\text{--}14,8\ \mu\text{g NO}_2\cdot\text{m}^{-3}$ w okresie badań). Niższe średnie stężenie dwutlenku siarki (poniżej

Sieć monitoringu lasu tworzy
12
stałych powierzchni

ZMIANY STĘŻENIA (wartości średnie, minima i maksima) dwutlenku siarki w powietrzu w II, III i IV kwartale 2015 r. w porównaniu z rokiem 2014 na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego

ZMIANY STĘŻENIA (wartości średnie, minima i maksima) dwutlenku azotu w powietrzu w II, III i IV kwartale 2015 r. w porównaniu z rokiem 2014 na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego

Blisko

33%

opadów w lasach
to opady
kwaśne

1,2 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^3\cdot\text{okres badań}^{-1}$) niż w innych rejonach kraju odnotowano w Polsce północno-wschodniej. Najwyższe (2,7 $\mu\text{g SO}_2\cdot\text{m}^3\cdot\text{okres badań}^{-1}$) na Górnym Śląsku.

Średnie stężenie dwutlenku azotu, podobnie jak w latach poprzednich, było najwyższe na obszarze Polski środkowej (14,8 i 11,1 $\mu\text{g NO}_2\cdot\text{m}^3\cdot\text{okres badań}^{-1}$) oraz na Górnym Śląsku i w Nadleśnictwie Krotoszyn (odpowiednio 9,4 i 8,5 $\mu\text{g NO}_2\cdot\text{m}^3\cdot\text{okres badań}^{-1}$). Obszary leśne Polski północno-wschodniej oraz rejony podgórskie i górskie charakteryzowało zdecydowanie niższe średnie stężenie NO_2 (4,2–4,9 $\mu\text{g NO}_2\cdot\text{m}^3\cdot\text{okres badań}^{-1}$).

Atmosfera uwalnia się od niesionego ładunku zanieczyszczeń za pomocą m.in. opadów i osadów atmosferycznych w różnej postaci: deszczu, śniegu, mżawki, mgły itp. Do opadów kwaśnych zalicza się opady, których odczyn przyjmuje wartości pH niższe niż 5,6. W okresie badań około jedną trzecią miesięcznych opadów na stałych powierzchniach obserwacyjnych monitoringu intensywnego w 2015 r. stanowiły opady o pH poniżej 5,5.

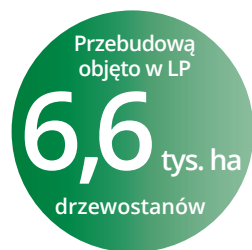
Kwaśne opady (pH<5,5) niemal dwukrotnie częściej występowały w okresie zimowym niż latem. Podwyższoną kwasowością opadów, o średnim pH 5,1–5,6, charakteryzowały się obszary Polski południowej. W opadach w Polsce środkowej i zachodniej pH średnio wynosiło 5,2–6,1, a w Polsce północnej i północno-wschodniej – 5,4–6,2.

ZAGROŻENIA TRWAŁOŚCI LASU

Oprócz szkodników owadzych, patogenów grzybowych i zwierzyny polskie lasy coraz częściej są nękane przez różnego rodzaju czynniki abiotyczne, przyjmujące niejednokrotnie postać wielkoobszarowych klęsk żywiołowych zagrażających trwałości lasów. Podejmowane przez leśników działania zmierzające do wzmocnienia trwałości lasu, przede wszystkim poprzez przebudowę drzewostanów w kierunku ich dostosowania do warunków siedliskowych, nie zawsze zapobiegają wystąpieniu szkód, szczególnie w obliczu nieprzewidywalnych anomalii pogodowych.

Główny ciężar przebudowy lasów oraz ich utrzymania w odpowiednim stanie zdrowotnym i odpowiedniej strukturze spoczywa na PGL Lasy Państwowe. W 2015 r. przebudowę drzewostanów w LP przeprowadzono na powierzchni 6,6 tys. ha, czyszczenia wykonano na 130,8 tys. ha, trzebieże zaś na 306,4 tys. ha. Ponadto stabilność drzewostanów wzmocniano wprowadzaniem podszytów (0,5 tys. ha) i II piętra (4,1 tys. ha), dolesianiem luk (1,0 tys. ha) oraz agrotechnicznymi i wodnymi zabiegami melioracyjnymi (65,5 tys. ha).

Ze względu na niewielki wpływ działań ukierunkowanych na wzmocnienie trwałości lasu w związku z negatywnymi skutkami występujących coraz częściej w naszym regionie anomalii pogodowych, konieczne stało się znalezienie rozwiązań długofalowych, związanych z ochroną zagrożonych ekosystemów leśnych w Polsce, w tym zabezpieczenia materiału nasiennego pochodzącego z drzew, krzewów i roślin runa leśnego. W efekcie podjętych prac, w połowie lat 90. ubiegłego wieku otwarto Leśny Bank Genów Kostrzyca (LBG), zlokalizowany w Miłkowie u podnóża Karkonoszy, dla którego wytyczne programowe opracowali wspólnie przedstawiciele Lasów Państwowych i Instytutu Dendrologii PAN.

W LBG Kostrzyca zgromadzono 5809 zasobów genowych, obejmujących 90 gatunków roślin leśnych, zarówno całych populacji, jak i pojedynczych osobników. Z podanej liczby, 28 gatunków to drzewa i krzewy lasotwórcze, takie jak sosna zwyczajna, świerk pospolity, modrzew europejski, daglezwia, sosna czarna, olsza czarna, buk zwyczajny, sosna wejmutka, jesion. Pozostałe 62 gatunki to rośliny rzadkie, chronione, wpisane m.in. do *Polskiej czerwonej księgi roślin*. Zasoby LBG tworzą partie nasion przeznaczone do przechowywania długotrwałego, pozyskane z wyselekcjonowanych drzewostanów nasiennych, drzewostanów zachowawczych i innych wybranych drzewostanów, a także z drzew matecznych, drzew pomnikowych lub zachowawczych oraz z innych pojedynczych drzew i części roślin przeznaczonych do długotrwałego przechowywania w ciekłym azocie.

Leśny Bank Genów realizuje wiele strategicznych dla całego kraju programów, w tym ochrony leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych, testowania potomstwa wyselekcjonowanych drzewostanów nasiennych, drzew matecznych, plantacji nasiennych i plantacyjnych upraw nasiennych, ochrony i restytucji cisa pospolitego oraz jarzębu brekinii, restytucji jodły w Sudetach, a także ochrony *ex situ* zagrożonych i chronionych roślin dziko rosnących w zachodniej części Polski.

STAN USZKODZENIA LASÓW

Stan uszkodzenia lasów w Polsce oceniany jest corocznie od 1989 r. w ramach programu Monitoringu Lasów, będącego jednym z elementów systemu Krajowego Monitoringu Środowiska. Od 2007 r. funkcjonuje sieć Stałych Powierzchni Obserwacyjnych I rzędu o gęstości 16 x 16 km, zgodna z rekomendacją międzynarodowego programu ICP Forests. W 2009 r. sieć powierzchni została zagęszczona do oczka 8 x 8 km i od tego roku jest wspólna dla programu Monitoringu Lasów oraz Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasu.

Obserwacjami objęte są lasy różnych form własności oraz podlegające różnym formom ochrony. Badania są wykonywane na powierzchniach zlokalizowanych w drzewostanach w wieku powyżej 20 lat; wybierane są do nich drzewa próbne wszystkich gatunków drzewiastych.

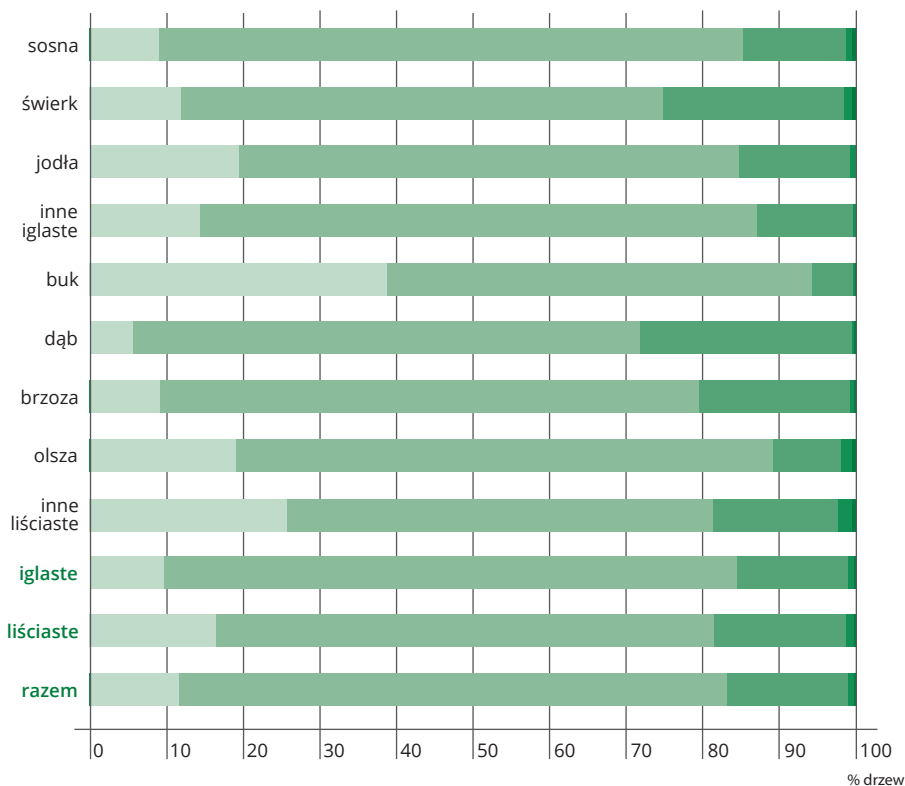
W ramach programu Monitoringu Lasów corocznie na Stałych Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu przeprowadzana jest m.in. ocena defoliacji koron drzew. W 2015 r. obserwacje stanu koron przeprowadzono na 40 360 drzewach w wieku powyżej 20 lat, znajdujących się na 2018 Stałych Powierzchniach Obserwacyjnych.

Średnia defoliacja wszystkich gatunków razem wyniosła 21,5%, iglastych razem – 21,6%, a liściastych razem – 21,4%. Udział drzew zdrowych (do 10% defoliacji) gatunków razem wynosił 11,9%, a drzew uszkodzonych (powyżej 25% defoliacji) – 16,7%. Gatunki liściaste charakteryzowały się wyższym udziałem drzew zdrowych (16,2%) oraz wyższym udziałem drzew uszkodzonych (18,4%) niż gatunki iglaste (odpowiednio 9,6% i 15,8%).

Najzdrowsza wśród gatunków iglastych okazała się jodła, która charakteryzowała się najwyższym wśród tej grupy gatunków udziałem drzew zdrowych (19,5% drzew), niskim udziałem drzew uszkodzonych (15,3%) oraz najniższą średnią defoliacją (20,0%).

Najbardziej uszkodzony był świerk, u którego zanotowano niski udział drzew zdrowych (12,2%), najwyższy udział drzew uszkodzonych (25,1%) oraz najwyższą średnią defoliację (23,0%).

KLASA:

0 1 2 3 4

klasa 0 – od 0 do 10% def.,
klasa 1 – od 11 do 25% def.,
klasa 2 – od 26 do 60% def.,
klasa 3 – powyżej 60% def.,
klasa 4 – drzewa martwe

UDZIAŁ DRZEW MONITOROWANYCH GATUNKÓW w klasach defoliacji na Stałych Powierzchniach Obserwacyjnych I rzędu (Monitoring Lasów) w 2015 r.

Buk

– najzdrowsze drzewo w Polskich lasach

Najzdrowszy wśród gatunków liściastych okazał się buk, który charakteryzował się najwyższym wśród tej grupy gatunków udziałem drzew zdrowych (38,3% drzew), najniższym udziałem drzew uszkodzonych (5,2%) oraz najniższą średnią defoliacją (15,7%).

Najbardziej uszkodzony był dąb, u którego zanotowano najniższy udział drzew zdrowych (5,2%), najwyższy udział drzew uszkodzonych (28,1%) oraz najwyższą średnią defoliację (24,5%).

Najwyższy udział drzew uszkodzonych zanotowano w parkach narodowych (24,0%), niższy w lasach „innych własności” (21,4%) i lasach prywatnych (19,2%), a najniższy w Lasach Państwowych (15,4%).

Wyniki obserwacji defoliacji drzew na powierzchniach monitoringowych pozwalają na wydzielenie obszarów różnicowanych pod względem zdrowotności lasów. Drzewostany wchodzące w skład dużych, zwartych kompleksów leśnych okazały się znacznie zdrowsze w porównaniu z drzewostanami tworzącymi małe, rozproszone obszary leśne.

PROMOCJA ZRÓWNOWAŻONEGO LEŚNICTWA

W 2015 r. Lasy Państwowe kontynuowały prowadzoną od roku 2013 kampanię „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, której celem było przekonanie grup docelowych, że lasy w zarządzie Lasów Państwowych są w dobrych rękach i skutecznie zaspokajają potrzeby społeczne, ekologiczne i ekonomiczne społeczeństwa. Działania komunikacyjne obejmowały trzy podstawowe cele: kształtowanie w społeczeństwie świadomości korzyści płynących z lasów oraz znaczenia zrównoważonej gospodarki leśnej realizowanej przez Lasy Państwowe, a także właściwej postawy wobec lasu. Do realizacji powyższych celów przygotowano wiele materiałów promocyjnych i ekspozycyjnych związanych z kampanią.

Ważnym nośnikiem informacji i edukacji była interaktywna wystawa z okazji Międzynarodowego Dnia Lasów „FOREST. Poland”, zainaugurowana 20 marca 2015 r. w siedzibie ONZ w Genewie. Ekspozycja była później jeszcze kilkakrotnie prezentowana m.in. podczas Targów POLEKO oraz Targów DREMA w Poznaniu, a także w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie.

Większość działań promocyjnych w imieniu PGL Lasy Państwowe koordynowana była przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych. We współpracy z innymi jednostkami LP, instytucjami i organizacjami CILP zorganizował w 2015 r. wiele konferencji, warsztatów, konkursów, imprez edukacyjnych i sportowych na szczeblu centralnym oraz regionalnym, wśród których znalazły się m.in.:

- Ogólnopolskie Święto Lasu pod honorowym patronatem Prezydenta RP, które odbyło się na terenie Nadleśnictwa Kaliska (RDLP Gdańsk);
- „Dzień Ziemi” – festyn zorganizowany wspólnie z Fundacją Ośrodka Edukacji Ekologicznej i RDLP w Warszawie, przebiegający pod hasłem „Z energią zmienmy źródła”;
- Centralne Obchody „Święta Polskiej Niezapominajki” – festyn edukacyjny na terenie Leśnego Ośrodka Edukacyjnego w Jedlni-Letnisku;
- XVI Targi Przemysłu Drzewnego i Gospodarki Zasobami Leśnymi „LAS EXPO 2015” na terenie Targów Kielce S.A. Na stoisku przygotowanym przez CILP i Nadleśnictwo Kielce promowano zrównoważoną gospodarkę leśną w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”;
- „Wielkie Grzybobranie” – festyn edukacyjno-promocyjny w Długosiodle poprzedzony akcją informacyjną na antenie Programu I Polskiego Radia;

„Lasy
Państwowe.
Zapraszamy”
to hasło kampanii
społecznej LP
w 2015 r.

- „Poznaj grzyby – unikniesz zatrucia” – wystawa grzybów oraz towarzyszącej jej konkurs fotograficzny „Leśne inspiracje”, zorganizowane wspólnie z Wojewódzką Stacją Sanitarно-Epidemiologiczną w Warszawie;
- „Wolność jest w naturze 2015” – druga edycja projektu realizowanego z Ministerstwem Środowiska. Na terenie Lasów Państwowych wytyczono 17 ścieżek rowerowych;
- „Biegam, bo lubię LASY”. Lasy w czterech odsłonach natury – cykl wydarzeń biegowych organizowanych we współpracy z Klubem „Biegam, bo lubię” oraz Nadleśnictwem Chojnów. Ideą akcji było pokazanie lasu jako idealnego miejsca do aktywnego wypoczynku bez względu na porę roku. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych zorganizowało cztery otwarte imprezy biegowe, każdą w innym kwartale.

W ramach działalności medialnej – jednego z najskuteczniejszych sposobów promocji i komunikacji – Lasy Państwowe korzystały z audycji radiowych, programów telewizyjnych i artykułów prasowych publikowanych w wydawnictwach tradycyjnych oraz w Internecie.

Podstawowym źródłem informacji o PGL LP oraz o tym, co dzieje się w polskich lasach, jest strona internetowa Lasów Państwowych. W 2015 r. stronę główną LP odwiedziło 1,34 mln tzw. unikalnych użytkowników. Strona zanotowała prawie 4,5 mln odwiedzin i blisko 8,2 mln odsłon. W maju 2015 r. uruchomiona rok wcześniej strona poświęcona 90-leciu Lasów Państwowych otrzymała złotą nagrodę w konkursie Szpalty Roku w kategorii Digital – strona eventu. Strona w nowoczesny sposób, z wykorzystaniem multimedialnych, przedstawia podstawowe zadania Lasów Państwowych i historię organizacji.

Portal społecznościowy Facebook jest obecnie najbardziej popularnym narzędziem służącym komunikacji. Lasy Państwowe mają blisko 260 tys. stałych użytkowników na 135 fanpage'ach. Promocja lasów i leśnictwa odbywa się także przy wykorzystaniu serwisu YouTube – w 2015 r. umieszczono na oficjalnym kanale LP kilkadziesiąt produkcji filmowych dotyczących lasu, przyrody i leśnictwa. Na zlecenie Lasów Państwowych internetowy kanał telewizyjny Polimaty wyprodukował m.in. dwa filmy poświęcone lasom i gospodarce leśnej – odcinek główny odnotował blisko 190 tys. odtworzeń w ciągu ponad jednego miesiąca.

Z kolei wortal edukacyjny „Las rysia eRysia” zanotował 290 tys. wizyt i 174 tys. unikalnych użytkowników. Bardzo dużą popularnością cieszą się też blogi tematyczne: „Blog Leśniczego” i „Blog Edukatora”.

Leśny Przewodnik Turystyczny czaswlas.pl jest bazą obiektów turystycznych Lasów Państwowych. W 2015 roku serwis odwiedziło 183 tys. unikalnych użytkowników. Strona zanotowała prawie 223 tys. odwiedzin i blisko 823 tys. odsłon.

Około
4,5 mln
odwiedziny
internetowej
strony LP

Lasy Państwowe są wydawcą i kolporterem prasy leśnej, adresowanej do różnych kręgów czytelników:

- miesięcznika „Głos Lasu” – magazynu wewnętrznego Lasów Państwowych;
- kwartalnika „Echa Leśne”, skierowanego do ludzi zainteresowanych polskimi lasami, głównie turystów i miłośników lasu, ale także do partnerów handlowych, nauczycieli, uczniów i studentów. W 2015 r. rozpoczęto wydawanie magazynu w wersji na tablety;
- „Biuletynu Informacyjnego Lasów Państwowych” – oficjalnego organu dyrektora generalnego LP. W biuletynie publikowane są akty prawne (zarządzenia, decyzje itp.) odnoszące się do gospodarki leśnej w Polsce.

Centrum Informacyjne Lasów Państwowych realizowało w roku 2015 plan wydawniczy dostosowany do potrzeb promocyjnych i edukacyjnych LP. Ogółem wydano drukiem 31 pozycji, a 18 publikacji przygotowano do druku w roku 2016. Były to publikacje branżowe i promocyjne w nakładach od kilkuset egzemplarzy do nawet 22 tysięcy (ulotki).

SŁOWNICZEK

B

Budowa przerębowa (BP) – typ budowy pionowej drzewostanów polegający na wzajemnym przenikaniu się grup i kęp drzew o różnym wieku i różnej wysokości.

C

Cięcia przedrębne – patrz **użytkowanie przedrębne**.

Czyszczenia – zespół zabiegów pielęgnacyjnych mających na celu uporządkowanie składu gatunkowego, formy zmieszania i struktury odnowienia oraz uregulowanie stopnia zagęszczenia i poprawę jakości drzewek.

D

Drobnica – drewno okrągłe o średnicy w grubszym końcu do 5 cm (bez kory).

Drzewostany nasienne wyłączone – najcenniejsze drzewostany nasienne, których głównym celem jest dostarczanie nasion; nie podlegają one wyrębowi przez określony czas (wyłączone z cięć rębnych).

Drzewostany zachowawcze – drzewostany wydzielone dla zachowania zagrożonych populacji drzew leśnych rodzimych proveniencji.

E

Ekotyp – *rasa, forma ekologiczna* – ogół populacji jednego gatunku drzewa lub innej rośliny, zajmujących pewien obszar; wytwarza się pod wpływem długotrwałego oddziaływania warunków ekologicznych, które decydowały o powstaniu ekotypu.

G

Gospodarcze drzewostany nasienne – drzewostany, których pochodzenie i dobra jakość pozwalają oczekiwać, że z nasion w nich pozyskanych otrzyma się wartościowe potomstwo, zapewniające w danych warunkach siedliskowych trwałą, jakościowo i ilościowo zadowalającą produkcję drewna.

Gradacja – masowe występowanie owadów w wyniku korzystnego dla danego gatunku układu czynników ekologicznych.

Grubizna – (1) miąższość drzewa od wysokości pnia, o średnicy w cieńszym końcu co najmniej 7 cm w korze (dotyczy zapasu na pniu); (2) drewno okrągłe o średnicy w cieńszym końcu bez kory co najmniej 5 cm (dotyczy drewna pozyskanego);

grubizna brutto – w korze;

grubizna netto – bez kory i strat na wyróbce przy pozyskaniu.

I

Imagines – owad dorosły, ostateczne stadium w rozwoju osobniczym owadów przechodzących proces przeobrażenia.

K

Klasa do odnowienia (KDO) – typ budowy pionowej drzewostanów, w których przebiega równoczesne

użytkowanie i odnawianie pod osłoną drzewostanu macierzystego, o stanie odnowienia nie spełniającym jeszcze zakładanych wymogów.

Klasa odnowienia (KO) – typ budowy pionowej drzewostanów, w których odbywa się równoczesne użytkowanie i odnawianie pod osłoną drzewostanu macierzystego, o stanie odnowienia pozwalającym przejść do kolejnych etapów jego pielęgnacji.

Klasa wieku – umowny okres, zwykle 20-letni, umożliwiający zbiorcze grupowanie drzewostanów według ich wieku; I klasa wieku obejmuje drzewostany do 20 lat, II – drzewostany w wieku 21–40 lat itd.

Lesistość (wskaźnik lesistości) – procentowy stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej kraju (obszaru).

Leśny kompleks promocyjny (LKP) – obszar funkcjonalny o znaczeniu ekologicznym, edukacyjnym i społecznym, powołany w celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów przyrody w lasach.

Odnowienia – nowe drzewostany powstałe w miejscu dotychczasowych, usuniętych w toku użytkowania lub zniszczonych przez klęski żywiołowe;

odnowienia naturalne – gdy drzewostany powstają z samosiewu lub odrośli;

odnowienia sztuczne – gdy są zakładane przez człowieka.

Posusz – drzewa obumierające lub obumarłe na skutek nadmiernego zagęszczenia w drzewostanie, opanowania przez szkodniki owadzie pierwotne lub wtórne, oddziaływania emisji przemysłowych, zmiany warunków wodnych itp.

Regionalizacja przyrodniczo-leśna – podział kraju na jednostki przyrodniczo-leśne, tj. krainy i mezoregiony, umożliwiający optymalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego przez uwzględnienie jego zróżnicowania.

Roczny etat miąższościowy cięć w LP – rozmiar użytkowania lasu w danym roku, określony na podstawie planów urządzenia lasu jako suma etatów cięć rębnych i przedrębnych poszczególnych nadleśnictw (orientacyjnie ok. 1/10 etatu użytkowania ustalonego na 10-lecie). Jest to wielkość zmienna, zależna od stanu lasu; suma etatów rocznych w danym nadleśnictwie musi być bilansowana w 10-leciu, tj. pod koniec obowiązującego planu urządzenia lasu;

roczny etat miąższościowy cięć rębnych w LP

– suma, odniesiona przeciętnie do jednego roku, etatów cięć rębnych poszczególnych nadleśnictw; etaty cięć rębnych dla poszczególnych nadleśnictw ustalane są w planach urządzenia lasu jako wielkości nieprzekraczalne w całości (w zasadzie 10-letnich) okresach obowiązywania tych planów;

roczny etat miąższościowy cięć przedrębnych

w LP – suma, odniesiona przeciętnie do jednego roku, orientacyjnych etatów cięć przedrębnych poszczególnych nadleśnictw.

Różnorodność biologiczna – różnorodność form życia na Ziemi lub na danym obszarze, rozpatrywana

T

zazwyczaj na trzech poziomach jako różnorodność gatunkowa, ekologiczna i genetyczna.

Trzebieże – cięcia pielęgnacyjne wykonywane w drzewostanach, które przeszły już okres czyszczeń, polegające na usuwaniu z drzewostanu drzew gospodarczo niepożądanych.

Typ siedliskowy lasu – uogólnione pojęcie grupy drzewostanów na siedliskach o podobnej przydatności do produkcji leśnej; podstawowa jednostka klasyfikacji typologicznej w Polsce.

Użytkowanie przedrębne – pozyskiwanie drewna związane z pielęgnowaniem lasu.

Użytkowanie rębne – pozyskiwanie drewna związane z odnowieniem drzewostanu lub wylesieniem z powodu zmiany przeznaczenia gruntu; drewno pozyskane w ramach użytkowania rębego to użytki rębne.

Z

Zalesienia – lasy założone na gruntach nieleśnych, do tychczas użytkowanych rolniczo lub stanowiących nieużytki.

Zapas na pniu – miąższość (objętość) wszystkich drzew żywych na danym obszarze (drzewostan, województwo, kraj itp.), o pierśnicy powyżej 7 cm (w korze). Zapas na pniu w przeliczeniu na 1 ha nazywany jest zasobnością.

Zasobność – patrz **zapas na pniu**.

Złomy i wywroty – drzewa złamane lub powalone przez wiatr, śnieg

Zręby zupełne – powierzchnia, na której w ramach użytkowania rębego usunięto cały drzewostan, przewidywana do odnowienia w najbliższych pięciu latach.

Skróty

BP – budowa przerębowa (rodzaj budowy pionowej drzewostanu)

BULiGL – Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej

DGLP – Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IBL – Instytut Badawczy Leśnictwa

IGiK – Instytut Geodezji i Kartografii

KDO – klasa do odnowienia (typ drzewostanu)

KO – klasa odnowienia (typ drzewostanu)

KPZL – Krajowy Program Zwiększania Lesistości

LKP – leśny kompleks promocyjny

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OHZ – ośrodek hodowli zwierzyzny

PGL LP – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe

RDLP – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych

SGGW – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

SoEF 2011 – *State of Europe's Forests 2011. Status & Trends in Sustainable Forest Management in Europe* (Stan lasów Europy 2011)

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WISL – Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasu

LEŚNE KOMPLEKSY PROMOCYJNE

LEGENDA:

GRANICE LKP

GRANICE RDLP

RZEKI

LASY LEŚNYCH KOMPLEKSÓW PROMOCYJNYCH

LASY INNE

LEŚNE KOMPLEKSY PROMOCYJNE w Polsce w 2015 r.

Powierzchnia wszystkich LKP – 1 273 693 ha

PUSZCZA BIAŁOWIESKA

Powierzchnia – 52 637 ha
nadleśnictwa: Białowieża, Browsk, Hajnówka

BORY TUCHOLSKIE

Powierzchnia – 84 140 ha
nadleśnictwa: Tuchola, Osie, Dąbrowa, Woziwoda, Trzebciny

LASY GOSTYNIŃSKO-WŁOCŁAWSKIE

Powierzchnia – 53 093 ha
nadleśnictwa: Gostynin, Łąck, Włocławek

PUSZCZA KOZIENICKA

Powierzchnia – 30 435 ha
nadleśnictwa: Kozienice, Zwoleń, Radom

PUSZCZA ŚWIĘTOKRZYSKA

Powierzchnia – 76 885 ha
nadleśnictwa: Kielce, Łągów, Suchedniów, Zagnańsk, Skarżysko, Daleszyce

LASY JANOWSKIE

Powierzchnia – 31 620 ha
Nadleśnictwo Janów Lubelski

BORY LUBUSKIE

Powierzchnia – 32 135 ha
Nadleśnictwo Lubsko

LASY BESKIDU ŚLĄSKIEGO

Powierzchnia – 39 883 ha
nadleśnictwa: Bielsko, Ustroń, Wisła, Węgierska Górka

LASY OLIWSKO-DARŻLUBSKIE

Powierzchnia – 40 907 ha
nadleśnictwa: Gdańsk, Wejherowo

LASY RYCHTAŁSKIE

Powierzchnia – 47 992 ha
nadleśnictwa: Antonin, Syców, Leśny Zakład Doświadczalny Siemianice (UP w Poznaniu)

LASY BIRCZAŃSKIE

Powierzchnia – 29 578 ha
Nadleśnictwo Bircza

LASY MAZURSKIE

Powierzchnia – 118 216 ha
nadleśnictwa: Strzałowo, Spychowo, Mrągowo, Pisz, Maskulińskie, Stacja Badawcza Rolnictwa i Hodowli Zachowawczej Zwierząt Polskiej Akademii Nauk w Popielnie

LASY SPALSKO-ROGOWSKIE

Powierzchnia – 34 950 ha
nadleśnictwa: Brzeziny, Spała, Leśny Zakład Doświadczalny Rogów (SGGW w Warszawie)

LASY BESKIDU SĄDECKIEGO

Powierzchnia – 32 051 ha
nadleśnictwa: Piwniczna, Nawojowa, Leśny Zakład Doświadczalny w Krynicy (UR w Krakowie)

SUDETY ZACHODNIE

Powierzchnia – 22 866 ha
nadleśnictwa: Szklarska Poręba, Świeradów

PUSZCZA NOTECKA

Powierzchnia – 137 229 ha
nadleśnictwa: Potrzebowice, Wronki, Krucz, Sieraków, Skwierzyna, Oborniki, Karwin, Międzychód

PUSZCZE SZCZECIŃSKIE

Powierzchnia – 61 070 ha
nadleśnictwa: Kliniska, Gryfino, Trzebież, Lasy Miejskie Szczecina, Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie”

LASY WARSZAWSKIE

Powierzchnia – 52 099 ha
nadleśnictwa: Drewnica, Jabłonna, Celestynów, Chojnów, Lasy Miejskie Warszawy

LASY DOLINY BARYCZY

Powierzchnia – 42 379 ha
nadleśnictwa: Milicz, Żmigród

LASY ŚRODKOWOPOMORSKIE

Powierzchnia – 56 614 ha
nadleśnictwa: Warcino, Polanów, Karnieszewice, Lasy Miasta Koszalin

PUSZCZA KNYSZYŃSKA

Powierzchnia – 62 319 ha
nadleśnictwa: Supraśl, Dojlidy, Krynk, Czarna Białostocka

PUSZCZA NIEPOŁOMICKA

Powierzchnia – 10 926 ha
Nadleśnictwo Niepołomice

LASY BIESZCZADZKIE

Powierzchnia – 69 532 ha
nadleśnictwa: Stuposiany, Lutowiska, Cisna, Baligród

LASY ELBLĄSKO-ŻUŁAWSKIE

Powierzchnia – 18 827 ha
Nadleśnictwo Elbląg

LASY OLSZTYŃSKIE

Powierzchnia – 35 310 ha
nadleśnictwa: Olsztyn, Kudypy, Lasy Gminy Olsztyn

Leśne kompleksy promocyjne to jednostki funkcjonalne, na terenie których prowadzona jest działalność edukacyjna oraz doskonalone są zasady zagospodarowania integrujące cele powszechnej ochrony przyrody, wzmocnienia funkcji środowiskotwórczych lasu, trwałego użytkowania zasobów leśnych i uspołeczniania zarządzania lasami. Ich powołanie na terenach Lasów Państwowych było elementem realizacji polityki leśnej państwa i zapisów ustawy o lasach. Leśne kompleksy promocyjne to również szczególnie obszary o znaczeniu naukowym i badawczym, gdzie dzięki pełnemu rozpoznaniu środowiska leśnego prowadzone są interdyscyplinarne badania, których wyniki pozwalają na doskonalenie metod gospodarowania lasem i określenie dopuszczalnych granic ingerencji gospodarczych w ekosystemy leśne. Są ponadto alternatywą dla nadmiernie przeciążonych ruchem turystycznym parków narodowych, w których turystyka odbywa się według rygorystycznych, ściśle określonych zasad. Dają możliwość żywego kontaktu z przyrodą, bez większych ograniczeń wstępu i poruszania się po lesie, także dla osób niepełnosprawnych, co jest niezmiernie istotne w edukacji, szczególnie dzieci i młodzieży.

Prowadzona przez Lasy Państwowe polityka promocji zrównoważonej gospodarki leśnej pozwoliła na utworzenie we wszystkich 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych 25 LKP, których łączna powierzchnia wynosi 1274 tys. ha.

Wydawca:
CENTRUM INFORMACYJNE
LASÓW PAŃSTWOWYCH
Warszawa 2016
ul. Grójecka 127
02-124 Warszawa

tel.: (22) 185-53-53
faks: (22) 185-53-71

e-mail: cilp@cilp.lasy.gov.pl
www.lasy.gov.pl

Opracowanie redakcyjne:
Wawrzyniec Milewski

Zdjęcia:
Marta Baranowska, Paweł Fabijański,
Wojciech Gil, Paweł Grądzki, Jarosław Szczepkowski;
Shutterstock/ ClawsAndPaws,
Dmytro Gilitukha, Alexander Rath

Zdjęcie na okładce i przy tytułach rozdziałów:
Paweł Fabijański

ISBN 978-83-63895-97-6

Projekt graficzny:
Fabryka Wyobraźni

Przygotowanie do druku:
Plupart
www.plupart.pl

Druk:
ORWLP w Bedoniu

ISBN 978-83-63895-97-6

Centrum Informacyjne
Lasów Państwowych